

Ενδοοικογενειακή βία

11/29/2011

Γιώργος Φιλίππου Α.Τ.842309

Θάλεια Παπαϊωσήφ Α.Τ.944304

Κυριακή Στυλιανού Α.Τ. 1024035

Ορθοδοξία Μωυσή Α.Τ. 849426

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
Σωματική Βία	3
Ψυχολογική Βία	4
Σεξουαλική Βία	4
Παραμέληση	5
Κακοποίηση παιδιών	5
Κακοποίηση γυναικών	8
Κακοποίηση ανδρών	9
Κακοποίηση γονιών από παιδιά	11
Κακοποίηση ηλικιωμένων	12
Αίτια Ενδοοικογενειακής βίας	13
Φυσικά αίτια-Ψυχιατρική (Ψυχοπαθολογική) θεωρία	13
Περιβαλλοντικά αίτια –Θεωρία κοινωνικής μάθησης	14
Εξαρτησιογόνες ουσίες	16
Πρόληψη	18
Στάδια πρόληψης	18
Αντιμετώπιση	20
Παραμβατικό πρόγραμμα για θύματα	20
Παραμβατικό πρόγραμμα για σεξουαλική βία	20
Παραμβατικό πρόγραμμα για βία σε ένα από τους συζύγους	22
Προγράμματα παρέμβασης για θύτες	23
Πολυσυστημική θεραπεία	24
Παρουσίαση άρθρου	25
Τίτλος:	25
Θέμα:	25
Το πρόβλημα:	25
Έρευνες:	26
Υποθέσεις:	26
Συμπεράσματα:	27
Εισηγήσεις:	27
Ενδοοικογενειακή βία στην Κύπρο	28
Γενικές πληροφορίες	28

Εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους.....	29
Κρατικοί	29
Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί.....	33
Στατιστικές πληροφορίες.....	34
Νομοθετικό πλαίσιο για την Ενδοοικογενειακή Βία στην Κύπρο	37
Επίλογος	38
Βιβλιογραφία	39
Ελληνικά βιβλία	39
Ξενόγλωσσα άρθρα	39
Παράρτημα.....	42

Εισαγωγή

Η βία είναι ένα συχνό και πολύπλοκο πρόβλημα το οποίο λαμβάνει προσοχής από πολλούς ερευνητές τα τελευταία χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί, πως δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος και γενικά αποδεκτός ορισμός για τη βία (Steen and Hunskaar, 2004). Αντίθετα, η βία επιδέχεται πολλούς ορισμούς (Krantz et al. 2004) και αυτό ίσως μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι η βία λαμβάνει πολλές μορφές. Συνήθως περιγράφεται ως ένα πολύπλοκο πρότυπο της συμπεριφοράς που μπορεί να περιλαμβάνει σωματική κακοποίηση (φυσικές πράξεις βίας), ψυχολογική (λεκτική ή συναισθηματική) κακοποίηση, σεξουαλική κακοποίηση, παραμέληση ή κάποιος συνδυασμός όλων των πιο πάνω.

Ενδοοικογενειακή βία συχνά ορίζεται ως η βία μεταξύ ενός νυν ή πρώην συντρόφου (Steen & Hunskaar, 2004). Σύμφωνα με τους Balci και Ayaranci (2005) είναι ο πιο κοινός όρος ο οποίος περιγράφει την βία μεταξύ των μελών της οικογένειας. Επίσης, οι Krantz et al. (2004), δηλώνουν ότι η βία που προκαλείται από οικείο πρόσωπο, κυρίως αρσενικού φύλου, είναι η πιο διαδεδομένη μορφή βίας εναντίον των γυναικών. Η βία αυτή ορίζεται ως ενδοοικογενειακή βία ή συζυγική βία.

Γενικά, η ενδοοικογενειακή βία αναγνωρίζεται ως ένα κοινωνικό πρόβλημα υγείας που συμβαίνει σε όλες τις κοινωνίες και μεταξύ όλων των ατόμων, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τάξη των θυτών και των θυμάτων (Krantz, Phuong, Thuan & Ringsberg, 2005). Μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στην οικογένεια και στην κοινωνία ενώ παράλληλα μπορεί να επηρεάσει και τη ψυχολογική υγεία του παιδιού (Balci & Ayaranci, 2005).

Σωματική Βία

Η σωματική βία ή φυσική βία όπως αλλιώς ονομάζεται είναι μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές βίας. Η φυσική βία μπορεί να οριστεί ως η συμπεριφορά κατά την οποία ένα άτομο πληγώνει και προκαλεί φυσικό πόνο εσκεμμένα σε κάποιο άλλο (Steen and Hunskaar, 2004). Σύμφωνα με τους Ulman και Straus (2003) σωματική βία ορίζεται ως η ενέργεια η οποία πραγματοποιείται με την πρόθεση να προκαλέσει κάποιο άτομο να βιώσει το φυσικό πόνο και την κάκωση. Ακόμη και στις ενδοοικογενειακές σχέσεις η σωματική τιμωρία για παράδειγμα προς το παιδί στόχο έχει να προκαλέσει πόνο και ζημιά. Ως σωματική βία μπορεί να θεωρηθεί το σπρώξιμο, το χαστούκισμα, η κλωτσιά, το δάγκωμα με δύναμη, το ρίξιμο αντικειμένων (Krantz et al., 2005) όπως ακόμα και η βαριά σωματική βλάβη, συμπεριλαμβάνοντας καθετί που προξενεί πόνο, τραυματισμό ή και ακρωτηριασμό. Σύμφωνα με τους Leithner, Assem, Naderer, Umek και Springer (2009), η σωματική βία έχει χωριστεί σε «ήπια» (minor) και «σοβαρή» (severe). Η «ήπια» σωματική κακοποίηση περιλαμβάνει το δράστη να πετάει αντικείμενα, να σπρώχνει ή να χαστουκίζει. Η «σοβαρή»

σωματική κακοποίηση περιλαμβάνει επανειλημμένες κλωτσιές ή δαγκώματα, χτυπήματα με γροθιά, απόπειρες πνιγμού ή απειλές με μαχαίρι και άλλα αντικείμενα.

Ψυχολογική Βία

Η ψυχολογική βία είναι μία εξίσου σοβαρή μορφή βίας έστω και αν η δράση της δεν επιφέρει ορατά αποτελέσματα. Συμπεριλαμβάνει υποτιμητικές συμπεριφορές, εξευτελισμό, ταπείνωση, λεκτική προσβολή με τη χρήση κακής γλώσσας και σοβαρή ψυχολογική βλάβη (Krantz et al., 2005). Η ψυχολογική βία περιλαμβάνει επίσης, την απόρριψη του ατόμου και των αξιών του ενώ στοχεύει στην υποτίμηση της νοημοσύνης του. Παρουσιάζεται σ' όλες σχεδόν τις περιπτώσεις βίας, είτε από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλες μορφές βίας (π.χ., φυσικής ή σεξουαλικής) (Krantz et al., 2005). Σύμφωνα με τους Leithner, Assem, Naderer, Umek και Springer (2009), η ψυχολογική βία ορίστηκε ως επαναλαμβανόμενη ή πολλαπλών μορφών λεκτική ταπείνωση, καταδίωξη, έλεγχος, περιορισμός στην επικοινωνία του ατόμου με δικά του πρόσωπα, απαγόρευση της πρόσβασης στο οικογενειακό εισόδημα, και απειλές. Επίσης, ψυχολογική βία από τον άντρα προς την γυναίκα θεωρείται όταν ο άντρας νομίζει ότι μόνος του μπορεί να πάρει σοβαρές αποφάσεις για την οικογένεια όπως για παράδειγμα να αποφασίσει για μία έκτρωση.

Σεξουαλική Βία

Άλλη μία σημαντική μορφή βίας είναι η σεξουαλική. Αρχικά, αξίζει να αναφέρουμε ότι το βασικό σεξουαλικό και αναπαραγωγικό δικαίωμα των γυναικών για μία ικανοποιητική σεξουαλική ζωή, χωρίς τον εξαναγκασμό, τον κίνδυνο ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης και τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα αποτελεί ένα από τα πολλά δικαιώματα των γυναικών, το οποίο καταπατείται όλο και περισσότερο. Η σεξουαλική βία και παρενόχληση θεωρείται ως μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές βίας, η οποία ασκείται κυρίως σε βάρος των γυναικών παρά των αντρών στο γενικότερο πληθυσμό. Η σεξουαλική βία περιλαμβάνει όλες τις εμπειρίες της ανεπιθύμητης σεξουαλικής παρενόχλησης ή επίθεσης αλλά και απόπειρες βιασμού (Leithner, Assem, Naderer, Umek & Springer, 2009). Επίσης, σχετίζεται με την επιβολή σεξουαλικής πράξης ή συμπεριφορών ενάντια στη θέληση του θύματος και γενικότερα περιλαμβάνει πρακτικές που καθιστούν τις γυναίκες ως αντικείμενα σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Σύμφωνα με τους Krantz et al. (2005), οι σεξουαλικά κακοποιημένες γυναίκες δεν ανακοινώνουν την κακοποίηση τους στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας τους ή σε φίλους.

Η σεξουαλική κακοποίηση υφίσταται σε περιπτώσεις όπου ο σύντροφος δε δίνει σημασία στα αισθήματα που έχει η γυναίκα για το σεξ, την αγγίζει χωρίς τη συγκατάθεσή της, την κάνει να μη νιώθει άνετα και την εξαναγκάζει για ερωτική πράξη. Αναμφίβολα, η σεξουαλική βία επιδέχεται

πολλές μορφές αλλά η χειρότερη μορφή της είναι ο βιασμός. Αυτός μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα στο σπίτι, στο σχολείο, στο χώρο εργασίας της ή οπουδήποτε αλλού (Tavara 2006). Η σοβαρότητα της σεξουαλικής κακοποίησης βαθμολογήθηκε με τα κριτήρια του Russell, ως: α) πολύ σοβαρή σεξουαλική κακοποίηση, συμπεριλαμβανομένων των εμπειριών κολπικής ή πρωκτικής διείσδυσης, β) σοβαρή σεξουαλική κακοποίηση, συμπεριλαμβανομένης της διείσδυσης δακτύλων στον κόλπο (προσομοίωση συνουσίας) ή απόπειρα επαφής του μαστού και γ) τουλάχιστον σοβαρή κακοποίηση, συμπεριλαμβανομένων το εκ προθέσεως σεξουαλικό άγγιγμα πάνω από τα ρούχα στο στήθος ή τα γεννητικά όργανα (Leithner, Assem, Naderer, Umek & Springer, 2009).

Παραμέληση

Οι ερευνητές συμφωνούν στο ότι η προσκόλληση των παιδιών ή η συναισθηματική εγγύτητα είναι πολύ σημαντική για τη ψυχολογική υγεία του παιδιού (Wark, Kruczek & Boley, 2003). Σύμφωνα με τους Wark, Kruczek και Boley (2003), η παραμέληση είναι δύσκολα οριζόμενη έννοια γιατί ασχολείται με συμπεριφορές στις σχέσεις του ατόμου που προσφέρει φροντίδα και του παιδιού, οι οποίες εμπίπτουν σε ένα συνεχές. Αν και δεν υπάρχει ένας σταθερός και ξεκάθαρος ορισμός για την παραμέληση παρόλα αυτά υπάρχει μια ομοφωνία για το ότι σχετίζεται με την προσκόλληση και τον σχηματισμό ενός δεσμού στη σχέση γονέα και παιδιού. Παράλληλα, οι Straus και Kantor (2005), δηλώνουν ότι η συμπεριφορά παραμέλησης είναι η συμπεριφορά από το άτομο που παρέχει φροντίδα συνήθως προς το παιδί. Αποτελείται από την αποτυχία να ενεργήσει με τρόπο που θεωρεί δεδομένο η κοινωνία και ο οποίος είναι απαραίτητος για τις αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού. Οι νόρμες της κοινωνίας σχετικά με τη συμπεριφορά παραμέλησης διαφέρουν από κουλτούρα σε κουλτούρα. Επίσης, σύμφωνα με τους Krantz et al. (2005), παραμέληση θεωρείται η αγνόηση ενός ατόμου, ή η σιωπή και η διακοπή επικοινωνίας ενός ατόμου με ένα άλλο άτομο. Κύρια συνέπεια είναι η ψυχολογική ζημιά που προκαλείται στο άτομο. Παραμέληση σε ενδοοικογενειακό επίπεδο, μπορεί να θεωρηθεί η πρόκληση ζημιάς σε ένα παιδί λόγω έλλειψης φροντίδας και εποπτείας ή η αποτυχία στην συναισθηματική επικοινωνία μεταξύ του ενήλικα και του παιδιού. Συνήθως σε σπίτια από τα οποία απουσιάζει η ζεστασιά και η ευελιξία τα άτομα είναι πιθανότερο να βιώσουν την παραμέληση από τα άτομα που τα φροντίζουν. Γενικά, η παραμέληση είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Κάποιες από τις διαστάσεις του σχετίζονται περισσότερο από κάποιες άλλες με συγκεκριμένους τύπους προβλημάτων του ατόμου και κυρίως του παιδιού όπως, γνωστικά και ακαδημαϊκά ελλείμματα (Straus & Kantor, 2005).

Κακοποίηση παιδιών

Σύμφωνα με τους Damant et al. (2010), κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες υπάρχει αυξημένη ευαισθητοποίηση όσον αφορά το γεγονός ότι η ενδοοικογενειακή βία επηρεάζει όχι μόνο τις

γυναίκες αλλά και τα παιδιά. Αν και υπάρχει μία ευρέως αναγνώριση ότι οι άντρες είναι οι κύριοι δράστες της βίας στις οικογένειες, εντούτοις βρέθηκε ότι και οι γυναίκες κακοποιούν σωματικά τα παιδιά τους, αλλά και άλλα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα του παιδιού. Πολλοί συγγραφείς τονίζουν ότι τα παιδιά μπορούν να εκτεθούν στη βία με διάφορους τρόπους. Συνήθως, παιδιά που βιώνουν ένα τύπο βίας είναι πιθανό να βιώσουν και άλλους τύπους βίας. Σύμφωνα με τους Hamby, Finkelhor, Turner και Ormrod (2011), τα παιδιά εκτίθενται σε απaráδεκτα ποσοστά βίας στο σπίτι. Πάνω από 1 στα 9 παιδιά έχουν βιώσει συνδυασμό μορφών βίας ενώ 1 στα 4 έχει βιώσει τουλάχιστον μία μορφή βίας κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Παιδιά τα οποία είναι μεταξύ 14 και 17 χρόνων φαίνεται να βιώνουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τη βία.

Έκθεση στη βία δε σημαίνει καταναγκαστικά η άσκηση άμεσης βίας στο παιδί αλλά και έμμεσης. Συγκεκριμένα, τα παιδιά μπορεί να δουν με τα μάτια τους τη βία που ασκεί ο πατέρας προς τη μητέρα ή το αντίθετο. Αυτό και πάλι μπορεί να φέρει σε κίνδυνο το παιδί. Επίσης, το παιδί μπορεί να ακούσει τη βία χωρίς να τη δει, για παράδειγμα όταν βρίσκεται σε άλλο δωμάτιο του σπιτιού. Επιπρόσθετα, τα παιδιά μπορούν να μάθουν αργότερα για το συμβάν βίας που έχει γίνει βλέποντας για παράδειγμα τις ζημιές του θύματος μετά το συμβάν (Hamby et al., 2011).

Στο άρθρο του ο Peled (2011), έδειξε ότι μελετητές οι οποίοι ασχολούνται με τον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας από το αρσενικό προς στο θηλυκό φύλο, έχουν την τάση να αποδίδουν την ευθύνη για την κακοποίηση των παιδιών στο αρσενικό φύλο. Υποθέτουν ότι η κακοποιημένη μητέρα δε μπορεί και δεν πρέπει να είναι υπεύθυνη για την κακοποίηση του παιδιού λόγω της δικής της κακοποίησης. Πολλές έρευνες αγνοούν εντελώς την πιθανότητα ότι οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να κακοποιήσουν οι ίδιες τα παιδιά τους.

Στην έρευνα τους όμως, οι Damant et al. (2010), χρησιμοποίησαν δείγμα είκοσι επτά γυναικών, ηλικίας είκοσι έξι με πενήντα χρόνων, οι οποίες είχαν βιώσει βία εντός της οικογένειας και είχαν παιδιά κάτω των δεκαοκτώ ετών. Κάποιες γυναίκες φάνηκε να νιώθουν το βάρος της ευθύνης τους για την υιοθέτηση των επιθετικών τους συμπεριφορών προς τα παιδιά τους. Η αναγνώρισή του ότι η βία που ασκούν οι γυναίκες είναι συνέπεια των δικών τους εμπειριών ενδοοικογενειακής βίας, δε σημαίνει ότι αυτές οι γυναίκες δεν έχουν την ευθύνη των πράξεων τους. Επίσης, φάνηκε ότι η συμπεριφορά των γυναικών μεταβάλλεται θετικά όταν σταματούσε η ενδοοικογενειακή βία για αυτές. Επιπλέον, σε αυτή την έρευνα έδειξαν ότι η επιθετικότητα των κακοποιημένων γυναικών προς τα παιδιά τους μειωνόταν όταν αποχωρούσε ο θύτης και η σχέση μεταξύ των δύο άλλαζε. Γενικά, τα ευρήματα αυτής της έρευνας δείχνουν ότι η βία που ασκούν οι γυναίκες πηγάζει από τη θυματοποίηση και την καταπίεση των ιδίων. Παρόλα αυτά, πολλές γυναίκες υποστηρίζουν ότι υιοθετούν επιθετικές συμπεριφορές με σκοπό τον έλεγχο τους πάνω στα παιδιά. Με αυτό τον

τρόπο νιώθουν ότι επιβάλλουν τη δύναμη τους. Συγκεκριμένα, οι αρνητικές επιπτώσεις και η διέγερση των γυναικών, η προσπάθεια τους να ελέγξουν τη συμπεριφορά των παιδιών για να μην εξαγριώσουν το βίαιο σύντροφό τους και η ψυχική και σωματική τους εξάντληση είναι παράγοντες που τις ωθούν στην κακοποίηση των ίδιων τους των παιδιών. Αρκετές έρευνες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στις κακοποιημένες γυναίκες η κακοποίηση των παιδιών τους αυξάνεται. Παρόλα αυτά, φαίνεται να είναι περιστασιακή και προσωρινή που προκαλείται από την επίδραση της κακοποίησης της μητέρας από τον σύζυγό της.

Αρκετοί ερευνητές συμφωνούν στο ότι εμπειρίες βίας μπορούν να προκαλέσουν βαθιά βλάβη στην υγιή ανάπτυξη ενός παιδιού δημιουργώντας σωρευτικά προβλήματα στα διάφορα αναπτυξιακά του στάδια. Αν και έχουν εστιαστεί πολλές μελέτες στην κακοποίηση του παιδιού, λίγη έμφαση έχει δοθεί στην παραμέληση του παιδιού. Η παραμέληση ενός παιδιού είναι συνδεδεμένη με τις «φτωχές» ψυχολογικές λειτουργίες, την κοινωνική απομόνωση, τις δυσκολίες στο σχολείο και τα συναισθήματα απελπισίας. Επίσης, αναφέρεται ότι άτομα που έχουν βιώσει παραμέληση από γυναίκα που τους φρόντιζε (βιολογική μητέρα, θετή μητέρα κλπ), ανέφεραν υψηλά επίπεδα τρέχουσας ψυχολογικής δυσφορίας. Γενικά, άτομα που βίωσαν παραμέληση από οποιοδήποτε άτομο όταν ήταν παιδιά παρουσιάζουν χαμηλότερη συνοχή και ικανότητα προσαρμογής εντός της οικογένειάς τους (Wark et al., 2003).

Εκατοντάδες βρέφη και παιδιά λαμβάνουν προσοχής από τους διάφορους επαγγελματίες του ιατρικού τομέα κάθε χρόνο ως αποτέλεσμα των τραυματισμών ή άλλων τύπων ζημιάς που έχουν βιώσει από τα χέρια των γονιών τους. Η σωματική βία στα παιδιά δεν είναι μόνο ένα σοβαρό δημόσιο πρόβλημα και εθνική ντροπή αλλά ένα φαινόμενο που προκαλεί σύγχυση. Μέσα από την έρευνα τους οι Hamby et al., (2011) έχουν δείξει ότι για την πιο σοβαρή μορφή σωματικής βίας όπως είναι οι κλωτσιές, οι δαγκωματιές κλπ., ευθύνονται οι άντρες. Η σωματική κακοποίηση των παιδιών μπορεί στην ενήλικη ζωή να οδηγήσει σε μείωση της αυτοεκτίμησης, σε σεξουαλικά προβλήματα και σε ψυχικές διαταραχές υγείας. Επιπρόσθετα, η βία είτε από τον πατέρα είτε από τη μητέρα του παιδιού μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα συναισθηματικής ευεξίας στην ενήλικη ζωή όπως κατάθλιψη, ανησυχία, μετατραυματικό άγχος. Τέλος, η βίωση σωματικής βίας στην παιδική ηλικία έχει μεγάλη πιθανότητα να οδηγήσει σε ενδοοικογενειακή βία στην μετέπειτα ζωή του ατόμου (Randle & Graham, 2011).

Αυτά τα ευρήματα δείχνουν πόσο σημαντικό είναι να κατανοήσουμε την έκθεση στη βία από την πλευρά του παιδιού. Αρκετά παιδιά έχουν πολλούς «γονείς». Για παράδειγμα, υπάρχουν οι βιολογικοί γονείς, οι θετοί γονείς, άλλα άτομα που φροντίζουν το παιδί επομένως μπορούν τα

παιδιά να βιώσουν την κακοποίηση από πολλά μέλη της οικογένειας τους και αυτό κάνει ακόμη πιο δύσκολες τις συνθήκες.

Κακοποίηση γυναικών

Σύμφωνα με τους Balci και Ayganchi (2005), η κακοποίηση των γυναικών συμβαίνει σε όλα τα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, σε όλες τις φυλές και σε όλα τα εκπαιδευτικά υποστρώματα από γιατρούς μέχρι οδηγούς φορτηγών. Επίσης, εξαρτάται πολύ από τα χαρακτηριστικά του συζύγου που μπορεί να είναι η αδύναμη προσωπικότητα του, η έλλειψη αυτοπεποίθησης και το αίσθημα της ανεπάρκειας. Στην έρευνα τους μόνο 135 από τις 223 γυναίκες δέχτηκαν να πάρουν μέρος στην έρευνα και αυτό δηλώνει ότι πολλές γυναίκες δε μιλούν για τα προβλήματα τους επειδή φοβούνται ή ντρέπονται και νιώθουν την πίεση του κοινωνικού στίγματος.

Ευρήματα από ένα αριθμό πρόσφατων ερευνών σε διάφορα μέρη του κόσμου έδειξαν ότι μεταξύ 10% και 60% των γυναικών έχει χτυπηθεί από το σύντροφο τους ή έχει δεχτεί φυσική επίθεση σε κάποια περίοδο της ζωής τους (Krantz et al., 2005). Σύμφωνα με τους Randle και Graham (2011), όταν ο άντρας χρησιμοποιεί βία ενάντια στη σύντροφο του, έχει ως κύριο στόχο του να επηρεάσει την παρούσα ή μέλλουσα συμπεριφορά της.

Η κακοποίηση προς τις γυναίκες μπορεί να πάρει οποιαδήποτε μορφή. Μία από τις πιο κοινές και σοβαρές μορφές είναι η σεξουαλική βία δηλαδή, η κακοποίηση από το σύντροφο, το εμπόριο της γυναίκας, η καταναγκαστική πορνεία, ο βιασμός κ.α. Η σεξουαλική επίθεση ίσως είναι ο πιο ταπεινωτικός τύπος βίας που μπορεί να συμβεί σε μία γυναίκα. Οι θύτες είναι συνήθως σύζυγοι, γονείς, άλλα μέλη της οικογένειας, γείτονες, και άντρες που βρίσκονται σε θέση ισχύος.. Η πιθανότητα να εμφανιστεί σεξουαλική βία σε νεαρές γυναίκες ή έφηβες είναι πολύ μεγάλη, και ακόμη μεγαλύτερη αν ζουν μόνες τους ή με ένα από τους δύο γονείς. Σύμφωνα με τον Tavana (2006), είναι πιθανόν να παρουσιαστεί στο 1\3 των γυναικών, τουλάχιστον, σε κάποια φάση της ζωής τους.

Πολύ συνηθισμένη είναι επίσης η σωματική βία εναντίον των γυναικών. Στην έρευνα τους οι Krantz et al. (2005), δηλώνουν ότι όταν παρουσιάζεται σωματική κακοποίηση προς τις γυναίκες εμπλέκεται ολόκληρη η οικογένεια (παιδιά, γονείς, αδέρφια και άλλοι συγγενείς). Σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες δεν υποφέρουν μόνο από ένα επεισόδιο βίας αλλά βιώνουν επανειλημμένα περιστατικά με την πάροδο των χρόνων (Tavana, 2006). Έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην Αμερική έδειξαν ότι μεταξύ του 28% και του 54.2% των γυναικών έχουν

βιώσει σωματική βία. Επίσης, έδειξαν ότι μία στις τέσσερις οικογένειες βιώνει την ενδοοικογενειακή βία (Balci & Ayranci, 2005).

Η ψυχολογική βία συμβαίνει εξίσου στις γυναίκες. Σύμφωνα με τον Krantz et al. (2005), η ενδοοικογενειακή λεκτική βία από τους άντρες προς τις γυναίκες εμφανίζεται σε ψηλότερο βαθμό όταν οι γυναίκες έχουν ψηλότερη οικονομική αμοιβή από ότι οι άντρες.

Η βία από τους άντρες μπορεί να επηρεάσει όλες τις πτυχές της ζωής της γυναίκας, συμπεριλαμβανομένου της φυσικής και ψυχικής της υγείας. Το γεγονός αυτό κάνει ακόμη πιο δύσκολο το έργο της γυναίκας ως «μητέρα». Συνήθως οι γυναίκες που βίωσαν την ενδοοικογενειακή βία είναι ανεπαρκείς μητέρες (Damant et al., 2010). Επιπλέον, η κακοποίηση τους φαίνεται να έχει σοβαρό αντίκτυπο στα επίπεδα στρες της γυναίκας και το στρες φαίνεται να συνδέεται τόσο με τα ψυχολογικά όσο και με τα φυσικά προβλήματα υγείας (Leithner, Assem, Naderer, Umek & Springer, 2009). Επιπρόσθετα, η βία προς τις γυναίκες έχει συνδυαστεί με μετέπειτα προβλήματα όπως η κατάθλιψη, η αύξηση της ανησυχίας, η χαμηλή αυτοεκτίμηση, τα σεξουαλικά προβλήματα, κ.α. Είναι φανερό ότι η βία ενάντια στην γυναίκα είναι εγγενώς επιζήμια ψυχολογικά και φυσικά και πολύ συχνά παράγει οξεία τραυματικά συμπτώματα (Tavara, 2006).

Κακοποίηση ανδρών

Πολλοί ερευνητές δίνουν περισσότερη σημασία στην κακοποίηση των γυναικών και θεωρούν ότι οι θύτες είναι οι άντρες. Στις μέρες μας όμως οι ερευνητές άρχισαν να αναγνωρίζουν ότι στη βία δεν είναι πάντοτε οι άντρες θύτες και οι γυναίκες θύματα, αλλά πως και οι άντρες μπορεί να είναι θύματα μίας κακοποίησης. Αυτή η αναγνώριση είναι μία δυνατή πρόκληση για την κοινωνία στην οποία οι άντρες είναι οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά «κυρίαρχοι» (Randle & Graham, 2011). Μέσα από έρευνες φάνηκε ότι τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες έχουν την ίδια πιθανότητα να είναι θύτες ή θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Για παράδειγμα, υπάρχει ίση πιθανότητα μία γυναίκα να χτυπήσει τον σύντροφό της όπως και ένας άντρας να χτυπήσει τη σύντροφό του. Παρόλα αυτά, είναι περισσότερο αποδεκτό όταν μία γυναίκα κτυπά το σύντροφό της παρά όταν ένας άντρας κτυπά τη σύντροφό του και αυτό αποδίδεται στο γεγονός ότι οι επιτιθέμενες γυναίκες είναι λιγότερο πιθανό να προκαλέσουν σωματική ζημιά (Straus, 2004). Έρευνες έδειξαν ότι αν η γυναίκα ασκήσει «ήπια» κακοποίηση στον άντρα αυξάνει τις πιθανότητες για «σοβαρή» κακοποίηση από τον άντρα.

Σύμφωνα με τους Randle & Graham (2011), το 7,6% των αντρών (ενώ το 25% των γυναικών) έχουν δηλώσει ότι δέχτηκαν σεξουαλική ή σωματική επίθεση από την σύντροφό τους. Παράλληλα, έχει εντοπιστεί ότι οι γυναίκες είναι πιθανότερο να ασκούν ψυχολογική βία παρά σωματική βία

εναντίον των συντρόφων τους. Συγκεκριμένα, έχουν συμπεριφορές ζήλιας ή κάνουν επίμονη κριτική και αυτό έχει σημαντική επίπτωση στο ψυχολογικό αποτέλεσμα των αντρών.

Σύμφωνα με τη Straus (2004), οι επιθέσεις βίας από τις γυναίκες προς τους άντρες είναι 124 στα 1000 ζευγάρια σε σύγκριση με τις επιθέσεις βίας από τους άντρες προς τις γυναίκες που είναι 122 στα 1000 ζευγάρια. Οι «ήπιες» επιθέσεις των γυναικών είναι 78 στα 1000 ζευγάρια και των αντρών 72 στα 1000 ζευγάρια. Εντούτοις, οι «σοβαρές» επιθέσεις των γυναικών είναι 46 στα 1000 ζευγάρια και των αντρών 50 στα 1000. Μέσα στις σοβαρές επιθέσεις συμπεριλαμβάνονται γροθιές, κλωτσιές και επιθέσεις με όπλα. Επίσης, έρευνες που έχουν γίνει σε μη παντρεμένα ζευγάρια έδειξαν ότι οι επιθέσεις των γυναικών ήταν 393 ενώ των αντρών 329 στα 1000 ζευγάρια. Παρόλο που φαίνεται ότι το ποσοστό των επιθέσεων των γυναικών είναι μεγαλύτερο εντούτοις δεν προκαλούν τόσους τραυματισμούς όσους οι άντρες. Το ποσοστό των γυναικών που προκαλούν τραυματισμούς είναι 0,4% ενώ των αντρών 3%. Επομένως, οι γυναίκες έχουν τρεις φορές μικρότερη πιθανότητα να προκαλέσουν τραυματισμούς από ότι οι άντρες.

Όσον αφορά τις θανατηφόρες επιθέσεις εναντίον των αντρών έρευνες υποστηρίζουν ότι ο πραγματικός λόγος είναι η αυτοάμυνα, η αντίποινα ή η απόγνωση μετά από χρόνια βάνανσης κακοποίησης. Πολλές γυναίκες που κακοποιούν τους συντρόφους τους είναι παρορμητικές, βίαιες και έχουν βεβαρημένο ποινικό μητρώο (Straus, 2004).

Μετά από σωματική κακοποίηση, το 74% των κακοποιημένων αντρών και το 73% των κακοποιημένων γυναικών δήλωσαν ότι νιώθουν θυμό, το 40% των αντρών και το 57% των γυναικών δήλωσαν ότι είναι συναισθηματικά πληγωμένοι, το 35% των αντρών και το 36% των γυναικών δήλωσαν ότι βιώνουν κατάθλιψη και το 17% των αντρών και το 26% των γυναικών δήλωσαν ότι νιώθουν ντροπή (Randle & Graham, 2011). Τα πιο πάνω ποσοστά δηλώνουν ότι τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες θύματα μπορεί να έχουν παρόμοια ψυχολογικά αποτελέσματα.

Άντρες που έχουν δεχτεί σεξουαλική βία έχουν τριπλάσια πιθανότητα να παρουσιάσουν κατάθλιψη και διπλάσια πιθανότητα για τάση αυτοκτονίας. Οι άντρες που έχουν βιώσει τη σωματική επίθεση από τη σύντροφό τους είναι πιθανότερο να αναπτύξουν μετατραυματικό στρες παρά οι άντρες που έχουν βιώσει σωματική επίθεση από οποιονδήποτε άλλο (Randle & Graham, 2011). Επίσης, όπως οι γυναίκες έτσι και οι άντρες μπορούν να διατηρήσουν σοβαρές σωματικές βλάβες και αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες. Τέλος, οι γυναίκες που χτυπούν τους συντρόφους τους αυξάνουν τα ψυχολογικά προβλήματα όχι μόνο των συζύγων τους αλλά και των παιδιών τους (Straus, 2004).

Κακοποίηση γονιών από παιδιά

Η βία εναντίον των γονιών γίνεται κατανοητή ως οποιαδήποτε ενέργεια των παιδιών για εκφοβισμό των γονιών -συνήθως για να αποκτήσουν δύναμη- και η οποία στόχο έχει να προκαλέσει φυσική, ψυχολογική ή οικονομική ζημιά. Αυτή η κατηγορία βίας συνήθως αρχίζει από λεκτικά επεισόδια και εξελίσσεται με το χρόνο σε συχνότητα και ένταση, φτάνοντας στην φυσική ή ψυχολογική βία. Στην έρευνα τους οι Ulman και Straus (2003), έδειξαν ότι το 14% των πατεράδων και το 20,2% των μητέρων έχουν κτυπηθεί από το παιδί τους. Το ένα τρίτο των παιδιών ηλικίας 3-5 χρόνων και το ένα δέκατο των παιδιών ηλικίας 14-17 χρόνων άσκησε βία στους γονείς του. Η έρευνα των Ibabe και Jaureguizar (2010) στην κακοποίηση των γονιών, έδειξε ότι η πλειοψηφία των επιτιθέμενων (84%) ήταν αγόρια ηλικίας μεταξύ 10 και 18 χρόνων που επιτίθονταν στις μητέρες τους και μόνο το 16% ήταν κορίτσια -θύτες-. Αυτό συνέβαινε κυρίως σε μονογονεϊκές οικογένειες ή σε οικογένειες στις οποίες οι γονείς ήταν μεγαλύτεροι σε ηλικία από το μέσο όρο. Παρόλα αυτά, και τα κορίτσια μπορούν να ασκήσουν βία στους γονείς όμως, είναι πιθανότερο να ασκήσουν συναισθηματική βία (π.χ. κάνουν τους γονείς να πιστεύουν ότι είναι τρελές) ή λεκτική βία (π.χ. ουρλιάζουν, βλασφημούν), ενώ η στάση τους φαίνεται να είναι περισσότερο αμυντική. Παράλληλα, τα αγόρια είναι πιθανότερο να ασκήσουν σωματική βία (π.χ. σπρώξιμο, χαστούκισμα, γροθιές).

Αρκετές από τις έρευνες συμφωνούν ότι ακόμη και αν τα παιδιά ζουν και με τους δύο γονείς, οι μητέρες είναι συχνότερα τα θύματα που κακοποιούνται από τα παιδιά τους (Ulman & Straus, 2003). Αυτό ίσως εξηγείται από την αντίληψη που έχουν τα παιδιά για τις μητέρες τους ως αδύναμες και ανίσχυρες. Μία άλλη πιθανή όμως εξήγηση είναι η μοντελοποίηση που λαμβάνουν τα παιδιά από τους πατέρες τους οι οποίοι κακοποιούν τη μητέρα. Είναι πολύ εύκολο τα αγόρια να ταυτιστούν με τον πατέρα τους και πιθανότερο να επιτεθούν στη μητέρα. Γενικά, η κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους τους είναι συνδεδεμένη με την αυξημένη πιθανότητα των παιδιών να κτυπήσουν τις μητέρες τους (Ulman & Straus, 2003). Το ένα τρίτο των ανηλίκων που κακοποιεί τους γονείς του παρουσίαζε προηγούμενα επεισόδια βίας στην οικογένεια. Αυτό παρουσιάζει ένα φαύλο κύκλο κατά τον οποίο τα νεαρά άτομα που βιώνουν τη βία στην οικογένεια τους, αργότερα διαπράττουν βίαιες ενέργειες εναντίον μελών της δικής τους οικογένειας.

Τα παιδιά- θύτες εμφανίζουν μικρότερη ανοχή, περισσότερα προβλήματα στον έλεγχο των παρορμήσεων, πιο αντιδραστική-επιθετική συμπεριφορά, μαθησιακές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς. Συνήθως, αυτά τα παιδιά έχουν περισσότερα προβλήματα στο σχολείο (προσαρμογή, μαθησιακές δυσκολίες) και χαμηλότερη αυτοεκτίμηση (Ibabe & Jaureguizar, 2010).

Κακοποίηση ηλικιωμένων

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων μπορεί να περιλαμβάνει από την οικονομική κακοποίηση και την παραμέληση μέχρι την σωματική κακοποίηση και τη δολοφονία. Παρά το γεγονός ότι οι ηλικιωμένοι άνθρωποι έχουν γενικά πολύ χαμηλότερο ποσοστό θυματοποίησης σε σύγκριση με τους νεότερους ανθρώπους, τα μοναδικά χαρακτηριστικά της θυματοποίησης τους και τα επακόλουθά της φωτίζουν την επείγουσα ανάγκη για ενημέρωση στρατηγικών πρόληψης. Για παράδειγμα, γνωρίζουμε ότι οι ηλικιωμένοι οι οποίοι γίνονται θύματα κακοποίησης (κυρίως ηλικιωμένες γυναίκες) είναι πιο πιθανό να χρειαστούν ιατρική φροντίδα για τους τραυματισμούς τους κατά τη διάρκεια μιας βίαιης επίθεσης σε σχέση με πιο νέους ανθρώπους.

Σε έρευνα τους οι Bachman και Meloy (2008), χωρίζουν την κακοποίηση των ηλικιωμένων σε τρεις κατηγορίες: φόνο, ληστεία και επίθεση. Οι δολοφονίες και οι επιθέσεις κατά των ηλικιωμένων που διαπράττονται από άλλα μέλη της οικογένειας γίνονται συχνά στο πλαίσιο της φροντίδας. Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών (Federal Bureau of Investigation), άτομα άνω των 65 χρόνων έχουν τα πιο χαμηλά ποσοστά φόνων. Πέραν όμως από τη θανατηφόρα κακοποίηση, υπάρχει και η μη θανατηφόρα κακοποίηση που συμπεριλαμβάνει τη σωματική κακοποίηση και τις ληστείες. Ηλικιωμένες γυναίκες είναι πιο πιθανόν να πέσουν θύματα ληστείας τόσο από ξένους όσο και από την οικογένεια τους παρά οι γυναίκες νεαρότερης ηλικίας. Συνήθως, η ληστεία συνοδεύεται και από σωματική κακοποίηση.

Όπως και στους υπόλοιπους τύπους βίας έτσι και στην επιθετική βία τα ποσοστά είναι μικρότερα στα ηλικιωμένα άτομα. Τα ηλικιωμένα άτομα που δέχονται επιθέσεις συνήθως γίνονται κατά τη διάρκεια της μέρας σε προσωπικούς και όχι δημόσιους χώρους. Τα στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες είναι πιθανότερο να χρειαστούν ιατρική περίθαλψη για τους τραυματισμούς τους όταν αυτοί συμβαίνουν σε σύγκριση με άλλα θύματα τα οποία δέχονται επίθεση.

Η ψυχολογική βία συμβαίνει εξίσου στους ηλικιωμένους ανθρώπους. Πολύ συχνά οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας προσβάλει το ηλικιωμένο άτομο ενώ ένα στα δέκα άτομα δήλωσε ότι απώθησε, άρπαξε, ή έσπρωξε κάποιον ηλικιωμένο. Παρόλα αυτά, δεν είναι μόνο νεαρά μέλη της οικογένειας που μπορεί να ασκήσουν βία εναντίον των ηλικιωμένων αλλά και ένας ηλικιωμένος σε άλλο ηλικιωμένο. Η βία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει επίθεση σε άλλο ηλικιωμένο (π.χ. σύντροφο), εισβολή στο δωμάτιο άλλου ηλικιωμένου χωρίς πρόσκληση ή και ανταγωνισμό για πράγματα όπως καρέκλες στην τραπεζαρία, καναπέ στο σαλόνι κλπ.

Τέλος, η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι συνδεδεμένη με την αγωνία και όπως είναι λογικό, αυξάνει τη θνησιμότητα.

Αίτια Ενδοοικογενειακής βίας

Τα αίτια της ενδοοικογενειακής βίας έχουν πολλαπλές ρίζες. Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα φαινόμενο που οι προεκτάσεις του βρίσκονται σε πολλές πτυχές της ζωής. Οι κυριότερες αιτίες ενδοοικογενειακής βίας παρουσιάζονται πιο κάτω:

Φυσικά αίτια-Ψυχιατρική (Ψυχοπαθολογική) θεωρία

Πρωταρχική πηγή της κακοποίησης εντοπίζεται στα παθολογικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δράστη ή και του θύματος, τα οποία είναι απόρροια της ελλειπούς ψυχονοητικής ανάπτυξης του ατόμου στην πρώιμη παιδική ηλικία (ψυχοπαθολογική θεωρία). (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003. McCue, 2008) Οι Dutton and Bodnarchuk (2005) σε μια πρόσφατη έρευνά τους διαπιστώσαν υψηλή συχνότητα της ψυχοπαθολογίας και των διαταραχών προσωπικότητας ανάμεσα στους ανθρώπους οι οποίοι επιτίθονταν στους συντρόφους τους (McCue, 2008).

Άλλες έρευνες προσπάθησαν να δούν αν τα άτομα που ασκούν βία έχουν κάποια αντικοινωνικά προσωπικά χαρακτηριστικά. Μελέτη των Holtzworth Munroe και Meedhan (2002) σε προυπάρχοντα δείγματα που εξέτασε την ανάπτυξη των ανηλίκων, την εγκληματική συμπεριφορά και την επιθετικότητα τους (θέματα που προλήφθηκαν στην παιδική τους ηλικία) έδειξε ότι υπήρχε σχέση μεταξύ αντικοινωνικότητας και συντροφικής βίας (McCue, 2008).

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των ατόμων που χρησιμοποιούν βία εναντίον των συντρόφων τους υποστηρίζεται όπως αναφέρουν οι Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ. (2003) ότι οι τελευταίοι αναπτύσσουν υπερβολικά εξαρτησιακές σχέσεις με τους συντρόφους τους. Αυτή η εξαρτητικότητα συμβάλλει στη δυναμική της εμφάνισης της ενδοοικογενειακής βίας. Είναι συχνά αμφιθυμικοί και αγχώδεις απέναντι στην οικειότητα με τον/την σύντροφό του/της. Τις περισσότερες φορές η πιεστική συμπεριφορά του συζύγου είναι δυνατόν να εξαλείψει την αίσθηση της αυτονομίας της συντρόφου του περιορίζοντας τις κοινωνικές της δραστηριότητες και ελέγχοντάς την σε όλους τους τομείς (οικονομικά, μόρφωση, εργασία). Παράλληλα, τα άτομα αυτά χαρακτηρίζονται από ζήλεια και χαμηλή αυτοεκτίμηση. Έτσι, μέσα από την άσκηση βίας αναπληρώνουν κάθε είδος αδυναμίας που τυγχάνει να αισθάνονται.

Από την άλλη τα ίδια τα θύματα φαίνεται να εμφανίζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αυξάνουν τον κίνδυνο να υποστούν ενδοοικογενειακή βία αλλά και να υπάρξει συστηματική

επανάληψή της. Η ανάπτυξη του αισθήματος της ντροπής καθώς και η μη ύπαρξη κατάλληλων εκπαιδευτικών και οικονομικών εφοδίων κάνει τα άτομα αυτά να εξαρτώνται με αποτέλεσμα την αποδοχή της οποιαδήποτε βίας (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003).

Γενικά τα άτομα αυτά που παρουσιάζουν καταχρηστική συμπεριφορά (είτε άνδρες είναι είτε γυναίκες) εμφανίζουν και υψηλά ποσοστά ψυχοπαθολογίας (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003).

Περιβαλλοντικά αίτια –Θεωρία κοινωνικής μάθησης

Σύμφωνα με τον Merill (1996), ο οποίος υποστήριξε ένα μοντέλο βίας ουδέτερο από άποψη φύλου μια άλλη βασική αιτία ενδοοικογενειακής βίας είναι το περιβάλλον που μεγαλώνουν τα άτομα αυτά. Έρευνες, υποστηρίζουν ότι όταν ένα άτομο έχει γίνει μάρτυρας ενδοσυζυγικής βίας στην παιδική του ηλικία ή έχει ιστορικό παρελθοντικής κακοποίησης μελλοντικά μπορεί και ο ίδιος να γίνει θύτης και να ασκήσει βία σε άλλα άτομα της οικογένειας του σε σχέση με τα άτομα τα οποία δεν δέχτηκαν ποτέ βίαιη συμπεριφορά στην παιδική τους ηλικία ούτε έγιναν θεατές σε τέτοια επεισόδια. (Σπανού, Α.Γ., 2005· Φατούρου, 2008) Ο δράστης στην περίπτωση αυτή το θεωρεί φυσιολογικό να ασκήσει βία για να ικανοποιήσει τις επιθυμίες του. (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003.Φατούρου, 2008) Όταν η προσωπικότητα ενός ατόμου έχει διαμορφωθεί σε ένα βίαιο και καταναγκαστικό περιβάλλον, το άτομο αυτό μεγαλώνοντας, παρουσιάζει όπως αναφέρει η Σπανού, Α. Γ. (2005), σημαντικά προβλήματα εμπιστοσύνης και αυτονομίας και είναι δύσκολο να ξεφύγει από τα πρότυπα βίας που έχουν ενσωματωθεί στη συμπεριφορά του. Η πληθώρα των ερευνών που έχουν γίνει γύρω από τη σχέση αυτή υποστηρίζουν ψηλή συσχέτιση μεταξύ των βίαιων παιδικών βιωμάτων του δράστη και της εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς στη μετάπειτα ενήλικη ζωή του (Σπανού, Α. Γ, 2005).

Ωστόσο, αυτό είναι η πιθανολογία της σχέσης και όχι η προδιαγραφή της, καθώς είναι πιθανόν, άτομα που έχουν βιώσει τη βία στη παιδική τους ηλικία μπορεί να μην εξελιχθούν σε βίαιους ενήλικους. Έρευνα που έγινε στην Νότια Αφρική από τους Naeemah Abrahams, N. και Rachel. J. (2005) και εξέταζε αν η έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία στην παιδική ηλικία των ανδρών τους οδηγούσε στην εκδήλωση βίας προς τις γυναίκες τους στην ενήλικη τους ζωή επιβεβαιώνει την πιο πάνω παραδοχή. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας έδειξαν ότι παιδιά που ήταν μάρτυρες στην κακοποίηση της μητέρας τους φαίνεται να εμφανίζουν διάφορους τύπους βίαιης συμπεριφοράς στην ενήλικη ζωή τους. Παράλληλα, υποδηλώνουν ότι η βίαιη συμπεριφορά των ανδρών της συγκεκριμένης έρευνας θα μπορούσε να προληφθεί ή και να μειωθεί αν δεν είχαν δει τη μητέρα τους να κακοποιείται στην παιδική τους ηλικία. Η έρευνα αυτή δείχνει πολύ ισχυρούς

δεσμούς μεταξύ των μορφών βίας που εκδηλώνουν οι ενήλικοι άνδρες με τις εμπειρίες που είχαν οι ίδιοι με βία κατά των μητέρων τους στην παιδική τους ηλικία.

Η εκμάθηση, λοιπόν, της βίας από γενιά σε γενιά αποτελεί τη συχνότερη αιτία για ενδοοικογενειακή βία τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες σύμφωνα με την Pearson όπως αναφέρουν οι Karr & Wiley (1997). (Φατούρου, 2008) Συγκεκριμένα, αναφέρει η Pearson ότι τα αγόρια και τα κορίτσια που κακοποιήθηκαν από τους πατεράδες τους ήταν πιο πιθανόν να θυματοποιηθούν στην ενήλικη ζωή τους ενώ όσοι θυματοποιήθηκαν από τις μητέρες τους είναι πιθανόν να γίνουν θύτες. Συνεχίζοντας τη θεωρία της η Pearson αναφέρει ότι οι άνδρες τείνουν να εγκαθιδρύσουν ένα αίσθημα αποδοχής στα παιδιά τους που μπορεί να συμβάλλει στη μελλοντική τους θυματοποίησης ενώ οι μητέρες εγκαθιδρύουν επιθετικότητα ως μέσο επικοινωνίας με τους γύρω τους (Φατούρου, 2008).

Οι Schewe, P., Riger, S., Howard, A., Staggs, L. S., Mason, E. G. (2006), οι οποίοι εξέτασαν τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ενδοοικογενειακή βία αλλά και στην σεξουαλική κακοποίηση σε δείγμα κατοίκων από το Illinois κατέληξαν σχεδόν στα ίδια αποτελέσματα ότι δηλ. η έκθεση στην παιδική ηλικία σε ενδοοικογενειακή βία καθώς και η σεξουαλική κακοποίηση αποτελούν σημαντικούς παράγοντες κινδύνου για εμφάνιση ενδοοικογενειακής βίας και σεξουαλικής θυματοποίησης στο μέλλον.

Οικονομικά Αίτια-Θεωρία των πόρων

Σημαντική αιτία ενδοοικογενειακής βίας φαίνεται να είναι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση του ατόμου. Σε αυτή τη περίπτωση η διαφορά στη δύναμη, η καλύτερη θέση κοινωνικά και οικονομικά (τις περισσότερες φορές οι γυναίκες παραμένουν στο σπίτι πράγμα που δεν τις κάνει οικονομικά ανεξάρτητες) φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο για την εκδήλωση της ενδοοικογενειακής βίας.

Οι δράστες κακοποίησης σύμφωνα με τη θεωρία αυτή διαθέτουν περισσότερους πόρους/μέσα (κοινωνικά, οικονομικά, ψυχολογικά) με αποτέλεσμα να υποτιμούν τα θύματα και να είναι σε θέση να επιβάλλουν τη θέλησή τους σε αυτά (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003).

Σε έρευνα των Cunradi, C. B., Caetano, R., & Schafer, J., (2002) διαφαίνεται ότι το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο αυξάνει το ρίσκο για εκδήλωση ενδοοικογενειακής βίας. Οι ερευνητές προσπάθησαν να δουν αν υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου και ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ συζύγων σε τρεις διαφορετικές φυλές, λευκή, μαύρη και ισπανική. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας κατατάσσουν το εισόδημα ως μια από

τις πρώτες παραμέτρους του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου που επηρεάζει την ενδοσυζυγική βία σε όλες τις φυλές σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο και την εργασία των ατόμων.

Σύμφωνα με τον Gil (1986) και τη θεωρία του η βία στις ανθρώπινες σχέσεις προκύπτει από τις θεσμοθετημένες ανισότητες μεταξύ των ανθρώπων όπως, το φύλο, η ηλικία, η φυλή, η κοινωνική τάξη και ειδικότερα με εκείνους τους ανθρώπους που έχουν χαμηλότερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία, να υπόκεινται σε μεγαλύτερη κοινωνική πίεση που μπορεί να οδηγήσει σε περιστασιακή βία.

Οι Riger & Krieglstein (2000) όπως αναφέρουν οι Schewe, P., Riger, S., Howard, A., Staggs, L. S., E. Mason, E. G. (2006) στη δική τους έρευνα υποστηρίζουν ότι η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται όταν οι άνδρες αντιλαμβάνονται ότι η σύντροφός τους έχει περισσότερη δύναμη στη σχέση τους. Καθώς οι γυναίκες αποκτούν δύναμη μέσω της αύξησης της εκπαίδευσής τους και των δεξιοτήτων εργασίας τους, οι άνδρες νιώθοντας κάπως μειονεκτικά προσπαθούν να ανακτήσουν την εξουσία και τον έλεγχο με καταχρηστικές τακτικές. Η θεωρία αυτή φαίνεται να υποστηρίζεται από την διαπίστωση ότι η αύξηση της απασχόλησης μεταξύ των παντρεμένων γυναικών από την Ινδία και το Πακιστάν που ζουν στις ΗΠΑ συσχετίστηκε με αυξημένη ενδοοικογενειακή βία (Schewe, P., Riger, S., Howard, A., Staggs, L. S., E. Mason, E. G., 2006).

Επιπρόσθετα όμως, και η έλλειψη πόρων, αρκετές φορές από οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας είτε του συζύγου είτε της συζύγου (αφού είναι άνεργοι) οδηγεί σε εμφάνιση του άγχους και της ανασφάλειας τα οποία με τη σειρά τους είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε βίαιη συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή και τη διατήρηση της εξουσίας (Ζουλινακή, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., & Παπαμιχαήλ, Σ., 2003).

Τέλος, έρευνα των Terrence D. Hill, Krysia N. Mossakowski, and Ronald J. Angel (2007), η οποία εξέταζε τη σχέση και τη ψυχολογική δυσφορία των γυναικών με χαμηλό εισόδημα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ψηλότερα επίπεδα οικονομικής δυσπραγίας σχετίζονται με τη βία.

Εξαρτησιογόνες ουσίες

Μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, η αιτιακή σχέση μεταξύ της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών και βίαιης συμπεριφοράς του δράστη. (Σπανού, 2005) Εξαρτησιογόνες ουσίες όπως το αλκοόλ και οι παράνομες ουσίες φαίνεται από διάφορες έρευνες που έχουν γίνει να συνδέονται με την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς εντός της οικογένειας.

Οι Caetano, R. & Ramisetty, M. S. & Harris, T. R. (2002) στην πενταετή μακροχρόνια έρευνά τους ασχολήθηκαν με τις σχέσεις του αλκοόλ και την προς άνδρα προς γυναίκα συντροφική βία αλλά και

το αντίθετο γυναίκα προς άνδρα συντροφική βία όπως αυτές εμφανίζονται σε λευκά και ισπανικά ζευγάρια στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σε δυο φάσεις το 2000 και το 2005. Η έρευνα έγινε με συνεντεύξεις μέσα από τις οποίες οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε αυτούς που ήπιαν πέντε ποτά σε μια μόνο περίπτωση και σε αυτούς που δεν ήπιαν ποτέ πέντε ποτά μαζί σε μια μόνο περίπτωση. Επιπρόσθετα, ρωτήθηκαν αν ποτέ κατά την παιδική τους ηλικία έγιναν μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας. Όσον αφορά το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο οι ερευνητές τους κατέταξαν σε τρεις κατηγορίες: σε αυτούς που η μόρφωσή τους ήταν πιο κάτω από το λύκειο, σε αυτούς που είχαν απολυτήριο λυκείου και σε αυτούς που είχαν δίπλωμα ανώτερης σχολής.

Επιπλέον, μέσα από τις συνεντεύξεις προέκυψαν τρεις κατηγορίες όσον αφορά τη δουλειά: άνδρες που ήταν εργαζόμενοι και όχι και άνδρες που εργάζονταν μερικώς. Όσον αφορά τις γυναίκες πάλλι ήταν σε τρεις κατηγορίες οικοκυρές, εργαζόμενες και μη. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας έδειξαν ότι υπήρχε σχέση μεταξύ αλκοόλ και βίαιης συμπεριφοράς η οποία αλλάζει μέσα στα δυο εθνικά γκρουπ καθώς επίσης και με την πάροδο του χρόνου. Ακόμα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι μια συμπεριφορά στο τώρα 2000 αποτελεί παράγοντα πρόβλεψης της ίδιας συμπεριφοράς και μετά (π.χ. μετά από πέντε χρόνια).

Συμπεράσματα που προέκυψαν από την ποσοτική ανάλυση και επεξεργασία στοιχείων των γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση και απευθύνθηκαν στα συμβουλευτικά κέντρα της Αθήνας –Πειραιά της Γενικής Γραμματείας της Ισότητας (Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας διοίκησης και Αποκέντρωσης) κατά την περίοδο 01/01/2002-31/10/2005, δείχνουν ότι κατανάλωση αλκοόλ ή η χρήση τοξικών ουσιών σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν την κύρια αιτία εκδήλωσης βίας. Ωστόσο μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να επιδρούν έμμεσα στην εκδήλωσή της.

Ο Leonard, K.E. (2005) παρουσιάζοντας διάφορες έρευνες από την βιβλιογραφία όσον αφορά τη σχέση αλκοόλ και ενδοοικογενειακής βίας αναφέρει ότι σύμφωνα με το Lipsey et al. (1997) υπάρχει μια επίδραση του αλκοόλ στην εξάσκηση βίας 0.22, πράγμα που σημαίνει ότι οι μισοί από τα άτομα που πίνουν έχουν διπλάσια πιθανότητα να εκδηλώσουν βία. Πρόσφατες έρευνες (O'Farrell & Choquette 1991·O'Farrell et al. 2003·Stuart et al. 2003) υποστηρίζουν ότι η θεραπεία από συνήθειες όπως ο αλκοολισμός φαίνεται να συνδέεται με μείωση της συντροφικής βίας (Leonard, K.E. ,2005).

Επιπλέον, πολλές έρευνες που αφορούν τη συζυγική συμπεριφορά, έδειξαν ότι η χορήγηση αλκοόλ στους άνδρες αυξάνει το βαθμό της αρνητικής λεκτικής συμπεριφοράς των ανδρών προς τις συντρόφους τους (Leonard, K.E. ,2005). Τέλος, σε έρευνά του ο Fals-Stewart (2003) βρήκε ότι η έντονη βία ήταν πολύ υψηλότερη κατά τις ημέρες της μεγάλης κατανάλωσης οινοπνεύματος (έξι ή

περισσότερα ποτά) σε σχέση με τις άλλες μέρες και ότι η βία ήταν πιο πιθανό να συμβεί εντός 4 ωρών μετά την κατανάλωση (Leonard, K.E. ,2005).

Καμιά ωστόσο από τις πιο πάνω αιτίες-θεωρίες δεν είναι επαρκής για να ερμηνεύσει από μόνη της την ενδοοικογενειακή βία, καθώς πρέπει να ληφθεί υπόψη ένα πολυπαραγοντικό μοντέλο για την προσέγγιση του φαινομένου αυτού. Διαφορετικά, ελλοχεύει ο κίνδυνος να διαιωνιστούν στερεοτυπικές συμπεριφορές και στάσεις που δυσχεραίνουν την αποτελεσματική αντιμετώπιση της βίας στους κόλπους της οικογένειας. Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα φαινόμενο με προεκτάσεις πολιτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές ακόμα και οικονομικές και το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί με γνώμονα όλες τις ενδογενείς και εξωγενείς μεταβλητές που το χαρακτηρίζουν και το απαρτίζουν.

Πρόληψη

Η άσκηση βίας αποτελεί και προκαλεί την εμπλοκή του ατόμου σε ένα φαύλο κύκλο αναπαραγωγής και διαιώνισης της βίας διαφόρων μορφών. Το ανήλικο θύμα μετατρέπεται με την πάροδο των ετών και την εσωτερίκευση της βίας, σε ενήλικο θύτη(Αγάθωνος,Ε.2004).Βασικό μέλημα και επιδίωξη των στρατηγικών πρόληψης της βίας είναι η διάσπαση του κύκλου θύμα- θύτης – θύμα μέσω, έγκαιρου και σωστού εντοπισμού.

Η κοινωνία εφαρμόζει πολλά εναλλακτικά μέτρα προκειμένου να προστατεύσει τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο, αλλά και να ενημερώσει τους πολίτες. Το ιατρικό προσωπικό σε συνεργασία με διάφορους ειδικούς που εμπλέκονται στον τομέα για την πρόληψη της βίας παρέχουν στα άτομα την βοήθεια και το υποστηρικτικό δίκτυο που χρειάζονται σε περίπτωση που πέσουν θύματα βίας, αλλά και τα ενημερώνουν έτσι ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν βίαιες συμπεριφορές σχολικό πλαίσιο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι φορείς που παρέχουν τόσο στα παιδιά όσο στους ενήλικες σωστή και ευρεία πληροφόρηση για τα δικαιώματα τους δημιουργώντας δίκτυα οικογενειών και κέντρων συμπαράστασης των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο. Για την μείωση του φαινομένου της βίας στην οικογένεια υπάρχουν τρία διακριτά είδη πρόληψης (Αγάθωνος, Ε, 1998).

Στάδια πρόληψης

Η πρωτογενής πρόληψη στοχεύει στην βελτίωση των κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών της οικογένειας στην οποία εντοπίζεται βία, ευρεία εκπαίδευση και διαφώτιση στα άτομα που ασκούν βία, αλλά και στα άτομα που γίνονται θύματα. Μέσω της διαφώτισης γίνεται προσπάθεια αλλαγής της στάσης των γονέων σε θέματα ανατροφής παιδιών, κυρίως στη χρήση σωματικής τιμωρίας.

Εφαρμόζονται προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού ειδικά για έγκυες μητέρες, έτσι ώστε να έχουν καλές συνθήκες τοκετού και συστηματική παρακολούθηση των νεογνών.

Επίσης εφαρμόζονται προγράμματα κοινωνικής ευαισθητοποίησης για τροποποίηση στάσεων και αντιλήψεων που ενθαρρύνουν την πρόκληση κακοποίησης. Τέλος στην πρωτογενή πρόληψη γίνεται εντοπισμός γονέων και οικογενειών «υψηλού κινδύνου» για άσκηση βίας και γίνεται παραπομπή σε προγράμματα ψυχολογικής στήριξης και ανάπτυξης γονεϊκών ικανοτήτων (Αρτινοπούλου Β., Μαγγανάς, Α, 1996).

Στόχος της δευτερογενούς πρόληψης όπως και της πρωτογενούς είναι ο έγκαιρος εντοπισμός οικογενειών και παιδιών «υψηλού κινδύνου». Ο έγκαιρος εντοπισμός πρέπει να είναι ικανός να προλάβει την ανάπτυξη προβληματικών σχέσεων, και να προστατεύσει «αδύνατες» ομάδες όπως έγκυες, νεογνώνια καθώς και μικρά παιδιά που ανήκουν σε τέτοιες ομάδες και δύσκολα μπορούν να αντεπεξέλθουν σε επιθέσεις βίας.

Η τριτογενής πρόληψη έχει σαν αντικείμενο της, τα άτομα εκείνα τα οποία έχουν ήδη κακοποιηθεί. Βασικός στόχος είναι η αποτροπή της εκ νέου κακοποίησης των μελών της οικογένειας . Η πρόληψη αυτή εκτιμά την οικογενειακή κατάσταση μέσω διεπιστημονικών ομάδων, απομακρύνει τα παιδιά από το σπίτι, τουλάχιστον στην αρχική φάση αποκάλυψης, παρέχει θεραπεία και υποστήριξη στους γονείς. Αναλαμβάνει επίσης την θεραπεία του παιδιού όπου υπάρχουν ενδείξεις και να είναι αναγκαίο, αφαίρεση έστω και προσωρινά την επιμέλεια από τους γονείς (Αγάθωνος,Ε.2004). Η κοινωνία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, για να προλάβουν κρούσματα βίας στην οικογένεια, εφαρμόζουν διάφορα προγράμματα πρόληψης.

Οι Randall και Kathleen προτείνουν το πρόγραμμα πρόληψης“*Violence Prevention and Media Survey*” μέσω του οποίου γίνεται εκστρατεία ενημέρωσης κατά της βίας με διαφημιστικά και τηλεοπτικά έντυπα κοινωνικού ενδιαφέροντος καθώς και με ραδιοφωνικά σποτ, με ανάρτηση διαφημιστικών εντύπων σε κομβικά σημεία και εικονικά συνθήματα παρουσίασης των ατομικών διαφορών, επίλυσης των συγκρούσεων και θέματα κατά του εκφοβισμού(π.χ.“Κρατήστε τη βία εκτός”).Επίσης ενθαρρύνονται τα άτομα για την ικανότητα τους να διαχειρίζονται καταστάσεις σχετικές με βία και βίαιη συμπεριφορά μέσω προγραμμάτων. Τα άτομα που θεωρούνται πιθανοί αίτιοι βίας ελέγχονται μέσω ερωτηματολογίων(π.χ. όταν θυμώνω ρίχνω αντικείμενα ή προσπαθώ να βλάψω σωματικά τους γύρω μου), ή μέσω παρατήρησης κατά την οποία παρακολουθείται η επιθετική έκφραση θυμού και η λεκτική επίθεση του θήτη, η φυσική επιθετικότητα ενάντια σε αντικείμενα και η σωματική επιθετικότητα εις βάρος άλλων ατόμων. Επίσης γίνεται έλεγχος για

λεκτική και φυσική θυματοποίηση (π.χ. Τηλεφωνική απειλή ή σωματική σύγκρουση) και κατά πόσων το άτομο νιώθει ασφαλές στο περιβάλλον που ζει.

Στο σχολικό πλαίσιο το παραπάνω πρόγραμμα προτείνει δραστηριότητες επίδειξης δεξιοτήτων αποφυγής της σύγκρουσης, ανταπόκριση σε εκφοβιστική συμπεριφορά, εκπαίδευση ατόμων σε προγράμματα πρόληψης κατά της βίας, και διαχείρισης θυμού έτσι ώστε να επιλύονται οι συγκρούσεις. Τέλος παρουσιάζεται στα άτομα η παθολογική και φυσιολογική κατάσταση στα πλαίσια της κοινότητας και του σχολείου (Randall, C. Swaim & Kathleen, K. 2008).

Η Klostermann και οι συνεργάτες της, στο πρόγραμμα παρέμβασης που προτείνουν για την αντιμετώπιση της βίας όταν τα άτομα κάνουν χρήση αλκοόλ και εξαρτησιογόνων ουσιών, φαίνεται να μη διαφέρουν από τα παρεμβατικά προγράμματα ατόμων που ασκούν βία παρόλο που δεν κάνουν χρήση ουσιών. Επιπλέον στα προγράμματα αυτά τα άτομα λαμβάνουν μέρος και σε προγράμματα απεξάρτησης (Klostermann et al, 2010). Με βάση τους Bergsgaard και Howard στην παρέμβαση για την πρόληψη της βίας αναφέρεται μεγαλύτερο ποσοστών ανδρών να εμπλέκονται σε βίαια επεισόδια απ' ότι γυναικών (Scholer et al, 2008).

Αντιμετώπιση

Για την θεραπευτική παρέμβαση στην ενδοοικογενειακή βία έχουν δημιουργηθεί διάφορα θεραπευτικά προγράμματα που σκοπό έχουν να βοηθήσουν τα θύματα να απαλλαγούν από τη νοσηρή συμπεριφορά των θυτών, αλλά ταυτόχρονα να βοηθήσουν και τους θήτες να αναγνωρίσουν τον λανθασμένο τρόπο που αντιμετωπίζουν τα άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Για να είναι αποτελεσματικά τα θεραπευτικά προγράμματα απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συνέπεια στις απαιτήσεις τις θεραπείας.

Παρεμβατικό πρόγραμμα για θύματα

Το πανεπιστήμιο του Vanderbilt προτείνει το παρεμβατικό πρόγραμμα πολλαπλής πρόσβασης «*Play Nicely*» το οποίο περιλαμβάνει πέντε κύριες συστάσεις. Εκπαιδεύει τα παιδιά να μην είναι θύματα και πώς να ανταποκρίνονται σε συμπεριφορές που δεν είναι κοινωνικά αποδεκτές. Προτείνει την μείωση έκθεσης των παιδιών σε βίαια περιβάλλοντα συμπεριλαμβανομένου και του οικογενειακού και προτρέπει την κοινωνία να δείχνει αγάπη και κατανόηση στα άτομα που γίνονται θύματα βίας.

Παρεμβατικό πρόγραμμα για σεξουαλική βία

Θεραπευτική παρέμβαση στην ενδοοικογενειακή σεξουαλική παραβίαση είναι ιδιαίτερα δυσχερής γιατί ο βαθμός ορατότητας του προβλήματος και η κοινωνική ενοχή που το περιβάλλει λειτουργούν

ανασταλτικά στην υλοποίηση ενός θεραπευτικού προγράμματος. Η σεξουαλική κακοποίηση στα πλαίσια της οικογένειας, αποτελεί «το καλύτερα κρυμμένο μυστικό» τόσο από τα ίδια τα μέλη της οικογένειας, όσο και από την ευρύτερη κοινότητα. Διαφοροποιείται από άλλες μορφές γονικής επιθετικότητας καθώς περικλείει την εξαπάτηση του θύματος και την κατάχρηση της εμπιστοσύνης του με στόχο την ενήλικη διαστροφική, σεξουαλική ικανοποίηση ή την επιβεβαίωση της κυριαρχίας και των αισθημάτων κτητικότητας του γονέα προς το παιδί. Ο έγκαιρος εντοπισμός της ενδοοικογενειακής σεξουαλικής παραβίασης, συνιστά μία ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση. Το φαινόμενο αυτό αναπτύσσεται και ενδημεί σε όλες τις κοινωνικές τάξεις καθώς, τα άτομα αυτά πολλές φορές λειτουργούν εντελώς φυσιολογικά στις υπόλοιπες πλευρές της ζωής τους. (Αγάθωνος,Ε.1998)Η σεξουαλική βία μπορεί να προληφθεί στο βαθμό όπου υπάρχει ανταπόκριση της ποινικής δικαιοσύνης στους δράστες.

Το πρόγραμμα «The Bringing in the Bystander» είναι μια σειρά πρωτογενών προγραμμάτων πρόληψης της βίας,που εστιάζουν στην κοινωνική αποδοχή και στην παροχή βοήθειας των μελών που κακοποιούνται σεξουαλικά. Προλαμβάνει και καταρτίζει τα άτομα που παρουσιάζουν αντικοινωνική συμπεριφορά, με την πρόθεση της αποτροπής συμπεριφορών που δεν είναι κοινωνικά αποδεκτές.Η σεξουαλική βία συνδέεται τις περισσότερες φορές με επιθέσεις από κηδεμόνες και λιγότερες φορές με επιθέσεις από γονείς.Η προσφυγή στο πρόγραμμα αυτό είναι αποτελεσματική στην αύξηση των γνώσεων για μείωση βίαιης συμπεριφοράς και στη συμμετοχή περισσότερων ατόμων στο πρόγραμμα. (Μογνιχαν, 2010)

Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις συνεχώς βελτιώνονται. Τα παιδιά μαθαίνουν από πρώιμη ηλικία να διασφαλίζουν και να προστατεύουν τους εαυτούς τους και να κατανοούν τη σημασία προστασίας της σεξουαλικότητας και του σώματος τους. Τα παιδιά μέσα από διάφορες δραστηριότητες, ευαισθητοποιούνται και εμψυχώνονται, ώστε να μπορούν να αυτοπροστατεύονται από τα οικεία και αγαπητά τους πρόσωπα (π.χ. τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους). Μαθαίνουν να ξεχωρίζουν τα χάρδια που τους προκαλούν ευχαρίστηση από εκείνα που τα κάνουν να μην αισθάνονται άνετα. Ξεχωρίζουν τα «καλά» από τα «κακά» μυστικά, μπορούν να λένε «όχι» στα αγαπητά τους πρόσωπα, όταν αυτά τους προτείνουν «ασυνήθιστα παιχνίδια». Το παιδί μέσω απλών μεθόδων εσωτερικεύει την διαδικασία άμυνας του (Αγάθωνος Ε., 1998).

Απαραίτητο στοιχείο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παραβίασης των παιδιών είναι ο κατάλληλος χειρισμός μέσα από θεσμικούς προγραμματισμούς όπως η καθιέρωση συμβουλευτικών κέντρων για γονείς και παιδιά με προγράμματα προετοιμασίας για το γονικό ρόλο που να απευθύνονται σε φάσμα ηλικιών .Η ίδρυση σχολιατρικών υπηρεσιών οι οποίες θα διαθέτουν καταρτισμένο προσωπικό που να μπορεί ν' αντεπεξέλθει στην πρόληψη του προβλήματος είναι ένας σημαντικός παράγοντας στο σχολικό περιβάλλον. Επίσης η δημιουργία και

καθιέρωση προγραμμάτων για ειδίκευση εκπαιδευτικών σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και η δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών άμεσης βοήθειας είναι μερικές εναλλακτικές που θα λειτουργήσουν προστατευτικά για τη διασφάλιση της σωματικής και ψυχικής ισορροπίας του παιδιού.

Το σχολείο ως χώρος στον οποίο τα παιδιά περνούν καθημερινά αρκετό από το χρόνο τους αποτελεί και χώρο διαπαιδαγώγησης και σε ένα μεγάλο βαθμό διαμόρφωσης νέων προσωπικοτήτων. Ο έγκαιρος εντοπισμός συμπτωμάτων κακοποίησης καθίσταται πολύ σημαντικός. Οι εκπαιδευτικοί έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με τα προβλήματα που αφορούν την παιδική ηλικία, τα οποία μπορούν ως ένα βαθμό να γνωρίζουν την κατάσταση που βιώνει το κάθε παιδί μέσα στην οικογένεια. Όλα αυτά πρέπει λαμβάνονται υπόψη και να ευαισθητοποιούν κάθε εκπαιδευτικό, έτσι ώστε να μη σπεύδει στην εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά τη διάγνωση του προβλήματος και να μην αρκείται μόνο στα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς του τυπικού θύματος, του δράστη, της οικογένειας.

Επομένως το σχολείο με τους λειτουργούς του, ως φορέας προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών μπορεί να συντελέσει στη διάγνωση αλλά κυρίως στην πρόληψη του προβλήματος. Σχετικά με τον προληπτικό ρόλο του σχολείου σε περιπτώσεις σεξουαλικής παραβίασης, εντοπίζεται ο πολύ σημαντικός ρόλος της ύπαρξης σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η εφαρμογή ειδικών σχολικών προγραμμάτων, τα οποία θα διδάσκουν στα παιδιά δεξιότητες προσωπικής ασφάλειας και προστασίας. Το θέμα της κατάλληλης και ακατάλληλης επαφής ή αγγίγματος πρέπει να συζητείται διεξοδικά και να γίνεται ξεκάθαρο. Απαραίτητη είναι η συμμετοχή των δασκάλων, των γονιών, αλλά και των ίδιων των παιδιών σε αυτά τα προγράμματα.

Παρεμβατικό πρόγραμμα για βία σε ένα από τους συζύγους

Ένα άλλο πρόγραμμα παρέμβασης είναι το «The Domestic Violence Home Visit Intervention (DVHVI)». Το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στην κατ' οίκον επίσκεψη αστυνομίας η οποία εντοπίζει οικογένειες όπου γίνεται αναφορά βίας ενός από τους συζύγους. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται το συνήθως πέντε με επτά μέρες μετά το βίαιο συμβάν. Η αστυνομία επισκέπτεται την οικογένεια συνήθως τις πρώτες πρωινές ώρες που είναι πιο πιθανό να παραβρίσκονται τα άτομα στο σπίτι. Οι αστυνομικοί συμμετέχουν σε επισκέψεις παρακολούθησης που αφορούν την ασφάλεια του θύματος την εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων, την πρόσβαση σε πληροφορίες, την παροχή ψυχολογικής εξέτασης και θεραπευτικής ψυχολογικής υποστήριξης. Η DVHVI βασίζεται στην παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών για διασφάλιση της προσωπικότητας του θύματος, και στην υπόθεση ότι η προσωπική επαφή μεταξύ αστυνομικών και των θυμάτων βίας αυξάνει την άμεση ασφάλεια τόσο για τα ίδια τα θύματα όσο και για τα παιδιά τους.

Παρέχεται μεγαλύτερη σύνδεση με άλλες υποστηρικτικές και θεραπευτικές υπηρεσίες που διευκολύνουν τη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των γυναικών και των παιδιών (Casey et al, 2007).

Το πρόγραμμα «Domestic Violence Prevention Enhancements and Leadership Through Alliances-(Delta)» είναι και αυτό ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια της πολιτείας για την μείωση της ενδοοικογενειακής βίας γιατί προστατεύει τα θύματα και τιμωρεί τους παραβάτες. Η παρέμβαση της ποινικής δικαιοσύνης ήταν και συνεχίζει να είναι σημαντική στη μείωση του φαινομένου αυτού. Επίσης στη μείωση της ενδοοικογενειακής βίας σημαντικό ρόλο παίζει η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης μεταξύ των φτωχών και η ενίσχυση κοινοτικών προτύπων κατά της βίας. Το πρόγραμμα αυτό σκοπό έχει να παρεμποδίσει συμπεριφορές που συνδέονται με διάπραξη ενδοοικογενειακής βίας. Προωθεί προστατευτικούς παράγοντες που μειώνουν την πιθανότητα βίας στην οικογένεια και εφαρμόζει υποστηρικτικές στρατηγικές πρόληψης.(Peterson, 2008)

Μια άλλη προσέγγιση είναι το πρόγραμμα «Duluth» το οποίο είναι ψυχοεκπαιδευτικό. Υποστηρίζεται από αξίες και αρχές της ενδοοικογενειακής βίας ως αποτέλεσμα ανισορροπιών ισχύος μεταξύ των φύλων. Το θεραπευτικό πρόγραμμα αυτό, σκοπό έχει την αύξηση της ευαισθητοποίησης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα θύματα βίας. Απομακρύνει την επίπληξη του θύματος και αποδίδει την ευθύνη στους παραβάτες. Δίνει την ευκαιρία σε κακοποιημένες γυναίκες που γίνονται θύματα ξυλοδαρμού να συμμετέχουν στις δικαστικές διαδικασίες. Προσφέρει ευκαιρίες βελτίωσης της συμπεριφοράς των παραβατών μέσω εκπαιδευτικών ομάδων και διοργανώνει συζητήσεις μεταξύ του εγκληματία και της δικαιοσύνης (Day et al, .2009). Εκτός από τα θύματα χρήζουν βοήθειας και οι θύτες που συνήθως η πλειοψηφία στιγματίζει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό. Όμως οι κοινωνικοί φορείς έχουν δημιουργήσει προγράμματα θεραπείας και για αυτή την ομάδα ατόμων.

Προγράμματα παρέμβασης για θύτες

Το πρόγραμμα «Project SafeCare» μια κατ'οίκον θεραπευτική παρέμβαση δίνει έμφαση στο κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντοπίζονται θύματα παιδικής κακοποίησης. Το πρόγραμμα στοχεύει στην παροχή φυσικού περιβάλλοντος σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, μονογονεϊκές οικογένειες με παιδιά νεογέννητα έως πέντε ετών, παρέχει ασφαλή φροντίδα και άμεση εκπαίδευση δεξιοτήτων στους γονείς για τη διαχείριση συμπεριφοράς του παιδιού με προγραμματισμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Σε θέματα ασφάλειας στο σπίτι παρέχει διδασκαλία δεξιοτήτων για παιδική φροντίδα, και δεξιότητες που αφορούν την υγεία του παιδιού και τέλος προλαμβάνει πιθανή κακοποίηση των παιδιών. Το πρόγραμμα παρέχει τόσο στο γονέα

όσο και στο παιδί υπηρεσίες νοσηλευτικού προσωπικού με επίκεντρο τη βελτίωση των γονικών δεξιοτήτων. Οι οικογένειες λαμβάνουν κατ' οίκον επισκέψεις για δεκαέξι εβδομάδες.

Το οικογενειακό πρόγραμμα ομαδικής θεραπείας «Florida Infant Mental Health Pilot Program, Parent-Child Interaction Therapy» (PCIT) λειτουργεί πιο αποτελεσματικά στη συμπεριφορά του παιδιού από ό, τι η παραδοσιακή θεραπεία μέσα στην οικογένεια. Επιπλέον, τα παιδιά που συμμετέχουν σε ομάδα θεραπείας είναι εφοδιασμένα με μεγαλύτερο ποσοστό αναπτυξιακών διεγέρσεων μετά την παρέμβαση (Osofsky et al, 2007). Μια τρίτη θεραπευτική προσέγγιση η «Parent-Child Attunement Therapy (PCAT)»είναι η θεραπεία συνδυασμού γονέων με ιστορικό κακοποίησης μαζί με γονείς που δεν έχουν ιστορικό κακοποίησης. Σκοπός της θεραπείας αυτής είναι η αύξηση των επιπέδων κοινωνικής υποστήριξης των κακοποιημένων ατόμων από τα μη κακοποιημένα άτομα. Μια θεραπευτική προσέγγιση μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσα από την προβολή βίντεο (Oliver, 2009).

Οι διάφορες προσεγγίσεις σκοπό τους έχουν να μειώσουν όσον το δυνατό περισσότερο τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και να ενημερώσουν τα άτομα να αποφεύγουν να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν τέτοιες παθολογικές καταστάσεις. Η συστημική θεραπεία συμβάλει σ'αυτό παρουσιάζοντας στα μέλη μιας οικογένειας στην οποία ασκείται βία, τους συνδέσμους που πρέπει να την κρατούν ενωμένη. Η συστημική θεραπεία παρεμβαίνει αποτελεσματικά σε ένα μεγάλο ποσοστό στη κακοποίηση και παραμέληση παιδιών.

Πολυσυστημική θεραπεία

Η εκπαίδευση γονέων σε οικογένειες που έχουν υποστεί σωματική κακοποίηση ή παραμέληση σκοπό έχουν την ένωση των μελών της οικογένειας μεταξύ τους και με το ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό τους δίκτυο.Η γνωστική συμπεριφοριστική θεραπεία προτείνει ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων και δεξιοτήτων διαχείρισης των συγκρουσιακών επεισοδίων.Η θεραπεία αλληλεπίδρασης γονέα-παιδιών στοχεύει στην ενίσχυση των κινήτρων των γονέων και στη θετική αλληλεπίδραση του γονέα με το παιδί του.

Παρουσίαση άρθρου

Τίτλος:

Κακοποιημένες γυναίκες που κακοποιούν τα παιδιά τους. Μια κρίσιμη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (Peled, 2011).

Θέμα:

Το άρθρο πραγματεύεται τη βιβλιογραφία που υπάρχει στο ζήτημα της σχέσης μεταξύ κακοποιημένων γυναικών και κακοποίησης των παιδιών τους. Σε πρώτο στάδιο, εξετάζουν το ζήτημα ιστορικά με αναφορά στο χειρισμό του από το κίνημα κακοποιημένων γυναικών και παιδιών και τις υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας. Παράλληλα επισημαίνουν ότι το ζήτημα οδηγήθηκε σταδιακά στην περιθωριοποίησή του από μελετητές και επαγγελματίες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η εμπειρική βιβλιογραφία που έγινε για αυτό το θέμα, ακολουθούμενη από μια συζήτηση για τους λόγους που η βιβλιογραφία είναι τόσο περιορισμένη. Το άρθρο ολοκληρώνει παρουσιάζοντας μια πρόταση για μια εναλλακτική φεμινιστική προσέγγιση του ζητήματος.

Το πρόβλημα:

Ιστορικά, οι υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας αγνοούσαν την κακοποίηση παιδιών από μητέρες που ήταν οι ίδιες θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Η προσέγγιση αυτή όμως άλλαξε σταδιακά μέσα από εξελίξεις στο τρόπο κατανόησης της ενδοοικογενειακής βίας, που την αντιμετωπίζει τώρα ως ένα κοινωνικό πρόβλημα. Μέσα από αυτό το πλαίσιο, η έκθεση των παιδιών σε ενδοοικογενειακή βία είναι κοινώς αποδεκτή ως μια μορφή παιδικής κακοποίησης.

Οι μελετητές και συνήγοροι που ασχολούνται με το ζήτημα υποστηρίζουν ότι η παιδική κακοποίηση, μέσα από την έκθεση σε ενδοοικογενειακή βία, αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του (άντρα) θύτη και οι γυναίκες δεν θα πρέπει να θεωρούνται υπεύθυνες αφού θυματοποιούνται και οι ίδιες. Η προσέγγιση τους αυτή θεωρείται δικαιολογημένη, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι επαφή τους με τις κακοποιημένες γυναίκες λαμβάνει χώρα σε καταφύγια όπου οι συνθήκες είναι ιδιαίτερα δύσκολες και κατ' επέκταση οι συμπεριφορά των μητέρων θεωρείται συμπτωματική και προσωρινή.

Σε αντίθεση, οι επαγγελματίες κοινωνικής ευημερίας παιδιών φαίνεται να δίνουν έμφαση στην ευθύνη που φέρουν οι μητέρες στην κακοποίηση και παραμέληση των παιδιών τους αφού αποτυγχάνουν να τα προστατεύσουν. Η προσέγγιση αυτή όμως έτυχε έντονης κριτικής ανά το παγκόσμιο από τους συνηγούς της ενδοοικογενειακής βίας ως μια προσέγγιση που πηγάζει από πατριαρχικές αξίες, μη κατανόηση και άγνοια σχετικά με τη δυναμική της συντροφικής βίας.

Κατ'επέκταση, δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου βιβλιογραφία που να εξετάζει το ενδεχόμενο ενός διπλού ρόλου της γυναίκας, τόσο ως θύμα κακοποίησης αλλά και ως θύτη προς τα παιδιά της.

Έρευνες:

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η βιβλιογραφία που εξετάζει το εν λόγω θέμα είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Παρόλα αυτά, σε πρόσφατες μετά-αναλυτικές μελέτες που έγιναν για τα τελευταία 30 χρόνια, διαπιστώθηκε ότι η κακοποίηση παιδιών από τους γονείς τους, συμπεριλαμβανομένης και της σοβαρής σωματικής επίθεσης, είναι σε ίσα επίπεδα για τις μητέρες και τους πατέρες. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά κακοποίησης από μητέρες κυμάνθηκε μεταξύ 11% και 93%. Επιπλέον, στις περισσότερες μελέτες βρέθηκε ότι ήταν το ίδιο κοινό και για τους δύο συζύγους να συμμετέχουν σε ενδοοικογενειακής βίας και να χρησιμοποιούν ακραία επιθετικότητα προς το παιδί.

Υποθέσεις:

Υπάρχουν διάφορες υποθέσεις ως προς τους παράγοντες που οδηγούν τις κακοποιημένες γυναίκες να κτυπούν τα παιδιά τους. Οι πιο δημοφιλή εξηγήσεις αναφέρονται σε περιστασιακούς παράγοντες άγχους κινδύνου, όπως οικονομικά ζητήματα, τις ευθύνες ανατροφής των παιδιών, προβληματική συμπεριφορά των παιδιών κ.α. Άλλες εξηγήσεις στρέφονται σε πιο ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις, και αντιμετωπίζουν τη βίαιη συμπεριφορά των γυναικών ως αποτέλεσμα χαρακτηριστικών προσωπικότητας, βιολογίας, φυσιολογικής λειτουργικότητας, ανάπτυξη κ.α.

Πολύ λίγες μελέτες επιχείρησαν να εξετάσουν τους παράγοντες που προκαλούν βία των γυναικών κατά των παιδιών τους μέσα στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας. Υπάρχουν ενδείξεις για έμμεση επίδραση του φαινομένου της διάχυσης (spillover effect), όπου η βία που δέχονται οι γυναίκες διαχύετε και στα παιδιά. Επιπλέον, οι καβγάδες μεταξύ του ζευγαριού, βρέθηκε να συνδέονται με αυξημένο μητρικό άγχος και χρήση σωματικής πειθαρχίας στα παιδιά. Άλλες μελέτες βρήκαν ότι γυναίκες που βρίσκονται υπό καθεστώς βίας επιδιώκουν να αντισταθμίσουν την κατάσταση με το να είναι πιο αποτελεσματικοί γονείς.

Αρκετές μελέτες υποστηρίζουν ότι η βίαιη συμπεριφορά των γυναικών προς τα παιδιά τους είναι συμπτωματική και ότι η επιθετικότητα κατά των παιδιών μειώνετε όταν φεύγουν από το θύτη τους. Επίσης, διαχρονικές έρευνες έδειξαν ότι μητέρες παιδιών που εκτέθηκαν σε ενδοοικογενειακή βία δείχνουν αύξηση σε σωματική πειθαρχία και μείωση σε συμπεριφορές ζεστής ανατροφής (warm and nurturing behaviors). Τέλος, έρευνες σε καταφύγια γυναικών έδειξαν ότι οι γυναίκες που διέμεναν σε καταφύγια παρουσίαζαν σημαντικά περισσότερες πιθανότητες άσκησης βίας στα

παιδιά τους από τις γυναίκες που διέμεναν σε μεταβατικές κατοικίες (transitional housing). Τα ευρήματα αυτά εισηγούνται ότι η χρονική απόσταση από τα γεγονότα βίας συνδέεται με το ενδεχόμενη άσκησης βίας.

Στο επίπεδο της άνθρωπο-κεντρικής προσέγγισης, συγκριτικές έρευνες έδειξαν ότι μητέρες που υπήρξαν θύματα και θύτες βίας (προς τα παιδιά) ήταν πιο πιθανό να είχαν υποστεί σοβαρής μορφής βίας από τις δικές τους μητέρες όταν ήταν παιδιά, να είχαν χειρότερης ποιότητας σχέσεις και να λαμβάνουν λιγότερη υποστήριξη από τις μητέρες τους. Επιπλέον βρέθηκε ότι, η εμπειρία βίας από τη μητέρα κάποιου ως παιδί ήταν ο πιο ισχυρός προγνωστικός δείκτης για το αν μια μητέρα θα ασκούσε σωματική κακοποίηση στο παιδί της.

Μια άλλη μελέτη της σχέσης μεταξύ της ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια της κύησης και τις προγεννητικές αναπαραστάσεις των βρεφών τους και τους εαυτούς τους ως μητέρες διαπιστώθηκε ότι οι γυναίκες που βίωσαν ενδοοικογενειακή βία είχαν σημαντικά περισσότερες αρνητικές αναπαραστάσεις των βρεφών τους και τους εαυτούς τους ως μητέρες και είχαν σημαντικά περισσότερες πιθανότητες να χαρακτηριστούν ως ανασφαλής προσκόλληση (insecure attachment).

Συμπεράσματα:

Φαίνεται ότι δεν υπάρχει αρκετή γνώση ακόμα σχετικά με τους τύπους, το μέγεθος και τις συνθήκες των κακοποιημένων γυναικών και την χρήση βίαιης συμπεριφοράς απέναντι στα παιδιά τους. Περαιτέρω, υπάρχει λίγη έρευνα για το πολύπλοκο δίκτυο των βίαιων σχέσεων σε οικογένειες όπου υπάρχει ανάγκη να τεκμηριωθεί και να αναλυθεί η βίαιη συμπεριφορά των μελών της οικογένειας προς όλα μέλη και το αντίστροφο, λαμβάνοντας υπόψη διάφορες μεταβλητές, όπως ηλικία, φύλο καθώς και προσωπικούς και κοινωνικούς πόρους.

Σε σχέση με το ερώτημα του γιατί να υπάρχει τόσο περιορισμένη βιβλιογραφία στο θέμα, οι συγγραφείς προτείνουν ότι η απάντηση βρίσκεται σε μια βαθύτερη κατανόηση του κοινωνικό-πολιτικού πλαισίου για το θέμα, με επίκεντρο τις αντιλήψεις για τις βίαιες γυναίκες, τη μητρότητα και το πολιτικό αγώνα του φεμινιστικού κινήματος που οδήγησε σε μια γενική τάση αποφυγής μελέτης αυτού του επίμαχου θέματος.

Εισηγήσεις:

Η διπλή ταυτότητα θύματος-θύτη των γυναικών πρέπει να τεθεί στο τραπέζι του φεμινιστικού κινήματος και των θεωρητικών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον, για να κατανοήσουμε και να ανταποκριθούμε στην συνδυασμένη εμπειρία της

μητρότητας κατά της βίας, πρέπει να εστιάσουμε στην κακοποίηση των παιδιών και μητρότητας υπό καθεστώς ενδοοικογενειακής βίας. Τέλος, μια τέτοια θεωρητική κατανόηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις πολλαπλές σχέσεις εξουσίας μεταξύ των συντρόφων, γονιών, παιδιών, μελών της οικογένειας και των διαφόρων επίσημων και ανεπίσημων κοινωνικών συστημάτων.

Ενδοοικογενειακή βία στην Κύπρο

Γενικές πληροφορίες

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Βία στην Οικογένεια (Σ.Ε., 2010) τα περιστατικά βίας στην οικογένεια που γνωστοποιούνται τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο αφορούν κυρίως κακοποίηση γυναικών από συζύγους-συντρόφους και κακοποίηση παιδιών κάτω των 18 ετών από τους γονείς ή από συζύγους των γονιών από δεύτερο γάμο ή συντρόφους με τους οποίους συμβιώνουν. Παράλληλα, σύμφωνα και με τα στατιστικά στοιχεία του Συνδέσμου για την Βία στην Οικογένεια, το ζήτημα της βίας στην οικογένεια λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις στην κυπριακή κοινωνία και προκαλεί ανησυχία τόσο ως προς τον αριθμό, όσο και ως προς τις μορφές των περιπτώσεων που παρουσιάζονται καθώς και για τις επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον του τόπου.

Όσον αφορά την έκταση της βίας, η μοναδική Παγκύπρια έρευνα στον τομέα αυτό έγινε για λογαριασμό της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (Αποστολίδου, Παπαδόπουλος, Παγιάτσου, Ιερίδου, & Αβρααμίδου, 2004). Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι 20% του δείγματος των παιδιών ηλικίας 12-18 έχει υποστεί κάποια μορφή σωματικής κακοποίησης ενώ 10% έχει υποστεί κάποια μορφή σεξουαλικής κακοποίησης από άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος. Παράλληλα, διαφαίνεται ότι το 50% των παιδιών του δείγματος είναι μάρτυρες ενδο-οικογενειακής βίας.

Τα πιο πάνω στοιχεία είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά, εάν ληφθούν υπόψη και οι στάσεις και αντιλήψεις των Κυπρίων όσον αφορά τη βία στην οικογένεια, όπως διαφαίνονται στην έρευνα της Συμβουλευτικής Επιτροπής. Ενδεικτικά, το 20% του συγκεκριμένου δείγματος δήλωσε ότι για την άσκηση βίας ευθύνονται τα ίδια τα θύματα, ενώ το 33% πιστεύει ότι ο άντρας πρέπει να δείχνει τη δύναμη/εξουσία του. Επιπλέον, το 20% του δείγματος πιστεύει ότι ένα-δύο χαστούκια δεν πειράζουν, και ένα άλλο 20% δηλώνει ότι πιστεύει πως ένα-δύο χαστούκια είναι για το καλό των θυμάτων. Επιπλέον, 36,5% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι υπήρξαν μάρτυρες σκηνών βίας στην οικογένειά τους, περισσότερες από τέσσερις φορές.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια διαφαίνεται ότι η πολιτεία έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει στην ολική αντιμετώπιση του προβλήματος. Οι ευθύνες και δεσμεύσεις του κυπριακού κράτους προκύπτουν τόσο από το Σύνταγμα του 1960, (άρθρο 7(1):Διασφάλιση του δικαιώματος ζωής και σωματικής ακεραιότητας, άρθρο 8: απαγόρευση υποβολής σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή ταπεινωτική τιμωρία ή μεταχείριση) όσο και από τις διεθνείς συμβάσεις που έχει κυρώσει η Κυπριακή Δημοκρατία και τις δεσμεύσεις για μέτρα εφαρμογής των διακηρύξεων των Ηνωμένων Εθνών (Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Δεκ. 1948), Σύμβαση για Εξάλειψη Κάθε Μορφής Διακρίσεων εις Βάρος των Γυναικών (Ν.78 /1985), Διακήρυξη για Εξάλειψη της Βίας σε βάρος των Γυναικών (ψήφισμα ΟΗΕ 48/104, 20.12.1993), Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν.243/1990), Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Βία κατά των Γυναικών Rec(2002)5.

Επίσης, στις Εθνικές Εκθέσεις της Κυπριακής Κυβέρνησης (2000-2005) για την εφαρμογή της Πλατφόρμας Δράσης που υιοθετήθηκε στο Πεκίνο το 1995, αναφέρεται ως βασική δέσμευση της Κυβέρνησης η πρόληψη και η καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια και πιο συγκεκριμένα, η βία ενάντια στις γυναίκες (σ. 39). Παρ' όλο ότι, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, το μεγαλύτερο ποσοστό περιστατικών βίας στην οικογένεια που γνωστοποιούνται στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια αφορά κακοποίηση γυναικών από συζύγους-συντρόφους, εντούτοις, μέχρι στιγμής δεν έχουν γίνει αρκετές έρευνες για την έκταση και τις μορφές της βίας ενάντια στις γυναίκες. Παρόλα αυτά, μέσα από στατιστικά στοιχεία των τελευταίων χρόνων διαπιστώνεται ότι οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία του συνόλου των θυμάτων βίας με ποσοστό της τάξεως του 80%.

Εμπλεκόμενοι φορείς και ο ρόλος τους.

Κρατικοί

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως

Οι δραστηριότητες του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως, εκτός των θεμάτων Δημόσιας Τάξεως και Πυροσβεστικής, περιλαμβάνουν ένα εύρος θεμάτων και αρμοδιοτήτων. Όσον αφορά το ζήτημα της ενδοοικογενειακή βία, το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για:

- την παρακολούθηση των κλάδων του δικαίου και ειδικότερα των νομοθεσιών γύρω από την απονομή της δικαιοσύνης, του δικονομικού δικαίου, ποινικού δικαίου, νομοθετημάτων για τη μεταχείριση αδικοπράγόντων, κλάδων του αστικού δικαίου, διοικητικού δικαίου και νομοθεσιών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με σκοπό την αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό τους.

- τη μελέτη και προώθηση θεμάτων, που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εποπτεία και τον έλεγχο της λειτουργίας των Φυλακών και την εφαρμογή της ποινικής πολιτικής και ειδικά της πολιτικής αναφορικά με τη μεταχείριση των παραβατών.
- το συντονισμό, την προώθηση και την επίλυση θεμάτων που αφορούν τη Γυναίκα, με στόχο την ισότιμη συμμετοχή της σ' όλους τους τομείς της ζωής και τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου.
- τη διεξαγωγή εγκληματολογικών και συναφών μελετών αναγκαίων για τη διαμόρφωση και εφαρμογή της πολιτικής για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος.

Υπουργείο Υγείας

Το Υπουργείο Υγείας επιδιώκει τη συνεχή βελτίωση της υγείας του πληθυσμού της Κύπρου με τη προαγωγή της υγείας, τη πρόληψη της ασθένειας και τη διασφάλιση ποιοτικής φροντίδας υγείας σε όλους τους πολίτες, με σεβασμό των δικαιωμάτων και της προσωπικότητας του ασθενούς.

Σε σχέση με το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας, το υπουργείο προσφέρει ένα δίκτυο υπηρεσιών και προγραμμάτων ώστε να προσφέρεται αποτελεσματική φροντίδα στους τομείς της θεραπείας, της Αποκατάστασης και της πρόληψης τόσο σωματικής βλάβης αλλά και ψυχικών διαταραχών.

Υποστήριξη για σωματική βλάβη προσφέρεται σε όλα τα γενικά Νοσοκομεία αλλά και εξωτερικά ιατρεία που βρίσκονται σε όλες τις επαρχίες. Όσον αφορά τις ψυχιατρικές υπηρεσίες, οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι:

- Ενδονοσοκομειακή Περίθαλψη: Προσφέρεται στις Ψυχιατρικές Κλινικές των Γενικών Νοσοκομείων Λευκωσίας και Λεμεσού και στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθαλάσσας.
- Υπηρεσίες Εξωτερικού Ιατρείου: Προσφέρονται σε όλα τα επαρχιακά νοσοκομεία, σε αστικά κέντρα υγείας, σε κοινοτικά κέντρα ψυχικής υγείας και σε κάποια αγροτικά υγειονομικά κέντρα.
- Υπηρεσίες κατ' οίκον: Κοινοτική Νοσηλευτική και Εργοθεραπευτικά προγράμματα.
- Προγράμματα Απεξάρτησης και Πρόληψης: (από αλκοόλ, χάπια ή άλλες νόμιμες ή παράνομες ουσίες)-προσφέρονται κυρίως στα πλαίσια των Γενικών Νοσοκομείων Λευκωσίας (ΘΕΜΕΑ) και Λεμεσού (ΘΕΑ) και σε συμβουλευτικά κέντρα ή κέντρα πρόληψης, όπως «ΠΕΡΣΕΑΣ» και «ΤΟΞΟΤΗΣ»

Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αποτελούν Τμήμα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στοχεύουν στη διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής αλληλεγγύης, στη παροχή κοινωνικής προστασίας, στην επίτευξη κοινωνικής ενσωμάτωσης, στη προώθηση της ισότητας των ευκαιριών για όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, στη

καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και στη προώθηση των συμφερόντων ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων.

Οι κύριες λειτουργίες των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για επίτευξη των πιο πάνω στόχων αφορούν:

- Την διασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που διαμένουν νόμιμα στη Κυπριακή Δημοκρατία,
- Την παροχή επαγγελματικής κατάρτισης μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η ένταξη/επανένταξη ληπτών δημοσίου βοηθήματος στη αγορά εργασίας με σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωσή τους,
- Την ενδυνάμωση της οικογένειας ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στον πολυσύνθετο ρόλο της,
- Τη στήριξη ατόμων και οικογενειών με σοβαρά κοινωνικά προβλήματα,
- Την διασφάλιση προστασίας και φροντίδας παιδιών και άλλων ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού,
- Την κινητοποίηση και ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε τοπικό επίπεδο,
- Την αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται από κρατικά ιδρύματα και ανάδοχες οικογένειες σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Αστυνομία Κύπρου

Οι ευθύνες και αρμοδιότητες της Αστυνομίας καθορίζονται από τον Περί Αστυνομίας Νόμο και περιλαμβάνουν την τήρηση του νόμου και της τάξης, την πρόληψη και εξιχνίαση του εγκλήματος και τη σύλληψη και προσαγωγή των παρανομούντων ενώπιον της Δικαιοσύνης. Ο ρόλος της Αστυνομίας σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία είναι να:

- Προστατεύει τους πολίτες από κάθε μορφή βίας και οδηγεί όσους παρανομούν ενώπιον της Δικαιοσύνης.
- Διερευνά κάθε περιστατικό που καταγγέλλεται, λαμβάνοντας μέτρα εναντίον του προσώπου που ασκεί βία, εφόσον υπάρχουν επαρκή στοιχεία και μαρτυρίες για κάτι τέτοιο.
- Μεριμνά για την προστασία των θυμάτων χρησιμοποιώντας τα ένδικα μέσα που προβλέπονται στη σχετική νομοθεσία.
- Πληροφορεί τους ενδιαφερόμενους για τις διαδικασίες που ακολουθούνται σε τέτοιες περιπτώσεις από την αστυνομία σε ότι αφορά την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.
- Παρέχει πληροφορίες για άλλες Υπηρεσίες βοήθειας και στήριξης θυμάτων βίας στην οικογένεια.

- Ενημερώνει και καλεί λειτουργούς άλλων αρμοδίων Υπηρεσιών για να παρέμβουν όταν αυτό απαιτείται και συνεργάζεται μαζί τους για τον καλύτερο χειρισμό των περιστατικών.

Το Δεκέμβριο του 2002, η Αστυνομία προχώρησε στη δημιουργία του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Πρόληψης /Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων το οποίο έχει ως έδρα του το Αρχηγείο. Τα κυριότερα καθήκοντα και δραστηριότητες του γραφείου αφορούν:

- Παρακολούθηση υποθέσεων / περιστατικών βίας στην οικογένεια,
- Προώθηση της οργάνωσης εκπαιδευτικών σεμιναρίων,
- Επικοινωνία με θύματα ή / και δράστες και άλλους ενδιαφερόμενους,
- Συνεργασία με συναρμόδιες υπηρεσίες (Γραφεία Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και Σύνδεσμο Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια),
- Συμμετοχή και αντιπροσώπευση της Αστυνομίας σε εκδηλώσεις, συζητήσεις και συνέδρια.

Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια

Η επιτροπή συστάθηκε το 1996 με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, σύμφωνα με το Άρθρο 16 του Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου 47(Ι)/1994, ο οποίος αντικαταστάθηκε με τον Νόμο 119(Ι)/2000. Με την τροποποίηση του Νόμου που έγινε το 2004, ο βασικός Νόμος 119(Ι)/2000 και ο Τροποποιητικός Νόμος 212(Ι)/2004, αναφέρονται μαζί ως οι Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμοι του 2000 και του 2004.

Αποστολή της Συμβουλευτικής Επιτροπής είναι η καλύτερη εφαρμογή του Νόμου για τη Βία στην Οικογένεια σε συνεργασία με τους αρμόδιους κρατικούς και εθελοντικούς φορείς, ώστε να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η ολοκληρωμένη πρόληψη και ολική εξάλειψη της Βίας στην Οικογένεια. Κύριες αρμοδιότητες της επιτροπής είναι:

- Να παρακολουθεί το πρόβλημα της Βίας στην οικογένεια στην Κύπρο.
- Να προβαίνει στην ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών με διάφορα μέσα, περιλαμβανομένων ειδικών συνεδρίων, επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων.
- Να προωθεί επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη Βία στην οικογένεια.
- Να προωθεί τις υπηρεσίες για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος της Βίας στην οικογένεια.
- Να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών που λειτουργούν, καθώς και την εφαρμογή και τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.

Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί

Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

Ο Σύνδεσμος ιδρύθηκε στην Λευκωσία σε ιδρυτική καταστατική συνέλευση στις 25 Ιουλίου 1990. Τη διοίκηση του Συνδέσμου επιτελεί εθελοντικά το εκλεγμένο διοικητικό συμβούλιο το οποίο εγκρίνει τις δραστηριότητες των προγραμμάτων και των λειτουργιών. Μέσα από τα 20 χρόνια παρουσίας του στο κυπριακό χώρο, ο Σύνδεσμος εξελίχτηκε σε ένα από τους πιο σημαντικούς φορείς στο τομέα της πρόληψης και αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας. Τα κύρια προγράμματα που παρέχει ο Σύνδεσμος είναι:

- Το *Κέντρο Άμεσης Βοήθειας* (Κ.Α.Β.). Το τηλεφωνικό κέντρο στελεχώνεται με επιστημονικό προσωπικό, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί σε τεχνικές επικοινωνίας από το τηλέφωνο. Συνοπτικά, προσφέρεται ψυχολογική υποστήριξη, πληροφόρηση και ενημέρωση για τα βασικά δικαιώματα, τις δυνατότητες και τις επιλογές των ατόμων που επικοινωνούν με το 1440. Η τηλεφωνική γραμμή 1440 παρέχεται δωρεάν και είναι στη διάθεση του κοινού από τις 08:00 μέχρι τις 22:00.

Μέσα από τη γραμμή παρέχεται ψυχολογική στήριξη σε περιστατική κρίσης, πληροφόρηση και συνεργασία με άλλες υπηρεσίες σχετικές με το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια καθώς και ενημέρωση για τα βασικά δικαιώματα και τις δυνατότητες που έχουν τα άτομα που κακοποιούνται να βρουν λύσεις για το πρόβλημα τους. Επίσης προσφέρεται η δυνατότητα ατομικής στήριξης μέσα από προσωπικά ραντεβού με ψυχοθεραπευτές, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Τα ενδιαφερόμενα άτομα μπορούν να απευθύνονται για ραντεβού στο 1440.

- Το *Χώρο Φιλοξενίας* για κακοποιημένες γυναίκες και παιδιά (Χ.Φ.). Ο Χ.Φ. δημιουργήθηκε ως ένα ασφαλές μέρος προσωρινής διαμονής (6-8 εβδομάδες) για γυναίκες και τα παιδιά τους που βρίσκονται σε σωματικό και ψυχολογικό κίνδυνο από άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, είναι όμως περισσότερο από ένα καταφύγιο ανάγκης. Όλα τα προγράμματα έχουν ως στόχο την ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων ούτως ώστε να μπορούν ελεύθερα και χωρίς επίκριση να επισημάνουν τις ανάγκες τους και να κάνουν τις επιλογές τους.

Η λειτουργία του χώρου, διέπεται από κανονισμούς για μια θετική συμβίωση των φιλοξενούμενων και αποσκοπεί στο να εξασφαλίζεται η ηρεμία, η ασφάλεια και γενικά ένα ευχάριστο περιβάλλον για όλα τα άτομα κατά την διάρκεια διαμονής τους. Η συμμετοχή των εξυπηρετούμενων στα προγράμματα αυτά είναι προϋπόθεση για την παραμονή τους στον Χώρο Φιλοξενίας.

- *Υπηρεσίες επιμόρφωσης και εκπαίδευσης*. Ο Σύνδεσμος διοργανώνει σεμινάρια τα οποία αποσκοπούν στην εκπαίδευση ατόμων σε θέματα βίας στην οικογένεια.. Τα σεμινάρια είναι

δίωρα και διεξάγονται μία φορά την εβδομάδα για διάστημα δεκατριών εβδομάδων. Μετά την συμπλήρωση του βασικού σταδίου εκπαίδευσης ακολουθεί η πρακτική εξάσκηση στο Κέντρο Άμεσης Βοήθειας για όσα άτομα επιθυμούν να γίνουν εθελοντές στην Γραμμή 1440.

Μετά το πέρας και της πρακτικής εξάσκησης γίνεται η αξιολόγηση των ατόμων από την Επιτροπή εκπαίδευσης και αφού κριθούν κατάλληλα προστίθενται στην ομάδα των εθελοντών που ανταποκρίνεται στην Γραμμή 1440. Επιπλέον, ο σύνδεσμος διοργανώνει σεμινάρια, διαλέξεις και ομιλίες για ενημέρωση και επιμόρφωση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, στην Αστυνομική Ακαδημία, στην Νοσηλευτική Σχολή καθώς και σε όλα τα ενδιαφερόμενα οργανωμένα σύνολο (γυναικείες οργανώσεις, συνδέσμους γονέων, κλπ).

Στατιστικές πληροφορίες

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του Συνδέσμου πρόληψης και αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία για το έτος 2010.

Περιγραφική ανάλυση

Όσο αφορά το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΚΑΒ) καταγράφηκαν 1051 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας εκ των οποίων τα 813 (77.3%) αφορούν βία κατά γυναικών, 85 (8.1%) κατά αντρών και 153 (14.6%) αφορούσαν βία κατά παιδιών. Η κατανομή των περιστατικών ανά επαρχία δείχνει την Λευκωσία στην πρώτη θέση με 416 περιστατικά, ακολουθούμενη από τη Λεμεσό στα 186 και τη Λάρνακα στα 138. Οι επαρχίες Πάφος και Αμμόχωστος ακολουθούν με 65 και 13 περιστατικά αντίστοιχα. Σε 233 περιπτώσεις δεν ήταν δυνατό να καταγραφεί η επαρχία. Τέλος, όσο αφορά την πιο διαδεδομένη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, διαπιστώνετε ότι αυτή είναι η *ψυχολογική* με αριθμό 1006 περιστατικών, ποσοστό που φτάνει το 95.7% των συνολικών υποθέσεων, τη *σωματική* στα 604 περιστατικά (57.5%) και τη *σεξουαλική* στα 20 (1,9%) περιστατικά. Σημειώστε ότι οι μορφές βίας που αναφέρονται τις περισσότερες φορές συντρέχουν.

Συσχετιστική ανάλυση

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις των δεδομένων που αφορούν το θύμα με μεταβλητή διάκρισης το φύλο. Σχετικά με την ηλικία, φαίνεται ότι τα θύματα βίας είναι συνήθως μέσης προς μεγάλη ηλικία (μεταξύ 30-60 ετών) με τις γυναίκες να εμπίπτουν περισσότερα σε αυτό το προφίλ. Όσο αφορά την εθνικότητα, οι άντρες και τα παιδιά θύματα φαίνεται να είναι κυρίως Κύπριοι πολίτες, ενώ οι γυναίκες βρέθηκε να έχουν σημαντική συσχέτιση με αλλοδαπή καταγωγή. Όσο αφορά το μορφωτικό επίπεδο, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες βρέθηκαν να σχετίζονται με ψηλότερα επίπεδα μόρφωσης (δευτεροβάθμιας – τριτοβάθμιας) ενώ το παιδιά, δικαιολογημένα έχουν αρνητική συσχέτιση αφού λόγω ηλικίας ακόμη φοιτούν σε δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όσο αφορά την επαγγελματική τους κατάσταση, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες είναι θετικά

συσχετισμένοι, γεγονός που σημαίνει ότι τα περισσότερα θύματα, ανεξαρτήτου φύλου, εργάζονται. Τα παιδιά, όπως αναμέναμε λόγω ηλικίας, βρέθηκαν σε αρνητική συσχέτιση.

Πίνακας 1

	Άντρας	Γυναίκα	Παιδί
Θύμα – Ηλικία	,124**	,688**	-
Θύμα – Εθνικότητα	-,124**	,179**	-,126**
Θύμα – Μορφωτικό επίπεδο	,195**	,530**	-,615**
Θύμα – Επαγγελματική κατάσταση	,203**	,200**	-,391**
Θύμα – Ιδεασμούς αυτοκτονίας	-,099*	,165**	-
Θύμα – Απόπειρες αυτοκτονίας	-	,145**	-
Θύμα – Ιστορικό ψυχιατρικής πάθησης	-	,134*	-,184**
Θύμα – Χρήση ψυχοφαρμάκων	-	,160**	-,199**
Θύμα – Ιατρικά προβλήματα	,117*	,133**	-,269**
Θύτης – Ηλικία	-,138*	,204**	-,152*
Θύτης - Προβλήματα αλκοολισμού	-,187**	,149*	-
Θύτης – Προβλήματα παράνομων ουσιών	-,148*	,156*	-
Θύτης – Προβλήματα τζόγου	-,180*	,177*	-
Θύτης – Εξωσυζυγικές σχέσεις	-,241**	,181**	-
Θύτης – Ιστορικό ψυχιατρικής πάθησης	-	-,212**	,208**
Παραπομπή για προσωπικό ραντεβού με λειτουργό Κ.Α.Β.	-	,100**	-,133**
Παραπομπή προς αστυνομία	-,133**	-	-
Παραπομπή προς Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας	-,074*	-,089**	,168**
Παραπομπή προς νομικό σύμβουλο	-,068*	,185**	-,185**
Παραπομπή προς το νοσοκομείο	-	,107**	-,094**
Παραπομπή προς το χώρο φιλοξενίας	Δεν ισχύει	,146**	-,103**
Τύπος βίας - Ψυχολογική	-	,135**	-,170**
Τύπος βίας - Σωματική	-,191**	,061*	,068*
Τύπος βίας - Σεξουαλική	-	-,102**	,148**
Τύπος βίας - Παραμέληση	-	-,092**	,129**

Συνεχίζοντας στις διάφορες παραπομπές που έγιναν από τους λειτουργούς του Κ.Α.Β. κατά την επικοινωνία τους με τα θύματα, φαίνεται ότι οι γυναίκες προτρέπονται πιο συχνά να επισκεφτούν το Σύνδεσμο για να μιλήσουν με κάποιο λειτουργό σε προσωπικό ραντεβού. Οι γυναίκες διαπιστώθηκε επίσης ότι προτρέπονται πιο συχνά να μιλήσουν με κάποιο νομικό σύμβουλο, να επισκεφτούν το νοσοκομείο καθώς και να φιλοξενηθούν στο καταφύγιο. Οι άντρες όμως έχουν αρνητική συσχέτιση με τις πιο πάνω μεταβλητές, γεγονός που εισηγείται ότι ακόμη και όταν καταγγέλλονται περιστατικά βίας με θύματα άντρες, δεν γίνεται συχνά παραπομπή να επισκεφτούν την αστυνομία ή τις υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας. Όσο αφορά τις καταγγελίες βίας ενάντια σε

παιδιά, βρέθηκαν να είναι θετικά συσχετισμένες με παραπομπή στο γραφείο ευημερίας, ενώ στις άλλες κατηγορίες βρέθηκε να έχει αρνητική συσχέτιση που δηλώνει ότι δεν συμβαίνει συχνά.

Καταλήγοντας στους τύπους της βίας, οι άντρες διαπιστώθηκε να έχουν αρνητική συσχέτιση με τη σωματική βία ενώ με τους άλλους τύπους δεν βρέθηκε κάποια συσχέτιση. Οι γυναίκες βρέθηκαν σε σημαντική θετική συσχέτιση με σωματική βία και ακόμη περισσότερο με ψυχολογική βία ενώ φαίνεται να είναι σε αρνητική συσχέτιση με τη σεξουαλική βία και τη παραμέληση. Τα παιδιά, ενώ βρέθηκαν σε αρνητική συσχέτιση με ψυχολογική βία¹, εντούτοις συσχετίζονται θετικά με σωματική βία και ακόμη περισσότερο με σεξουαλική βία και παραμέληση.

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις των δεδομένων που αφορούν τον θύτη, με μεταβλητή διάκρισης το φύλο. Εκ πρώτης όψεως αυτό που φαίνεται είναι ότι το προφίλ ενός άντρα θύτη είναι (συσχετιστικά) αντίθετο από το προφίλ μιας γυναίκας θύτη. Ξεκινώντας με την ηλικία, φαίνεται ότι οι άντρες θύτες τείνουν να είναι μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ αντίθετα οι γυναίκες φαίνεται να είναι μικρότερης ηλικίας. Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των θυτών, διαπιστώθηκε ότι οι άντρες θύτες συνήθως είναι παντρεμένοι ενώ οι γυναίκες θύτες όχι. Ταυτόχρονα, βρέθηκε ότι είναι πιο πιθανόν οι άντρες να δημιουργήσουν εξωσυζυγική σχέση παρά οι γυναίκες.

Πίνακας 2

	Άντρας	Γυναίκα	Παιδί
Θύτης – Ηλικία	,207**	-,207**	-
Θύτης – Κατάσταση γάμου	,189**	-,189**	-
Θύτης – Βία προς σύζυγο	,245**	-,245**	--
Θύτης – Παντρεμένος ξανά	-,107*	,107*	-
Θύτης – Εξωσυζυγικές σχέσεις	,177**	-,177**	-
Θύτης - Προβλήματα αλκοολισμού	,183**	-,183**	-

Συνεχίζοντας, διαπιστώθηκε ότι είναι πιθανότερο για τους άντρες θύτες να κακοποιήσουν τη σύζυγο τους παρά οι γυναίκες θύτες. Σε σχέση με το παρελθόν των θυτών, βρέθηκε ότι οι γυναίκες θύτες είναι πιθανότερο να είχαν παντρευτεί ξανά στο παρελθόν παρά οι άντρες. Όσον αφορά μορφές προβληματικής συμπεριφοράς των θυτών, το μόνο που εντοπίστηκε στατιστικά σημαντικό είναι μια θετική συσχέτιση των αντρών με τη κατάχρηση αλκοόλ, ενώ για τις γυναίκες η σχέση αυτή βρέθηκε να είναι αρνητική.

¹ Η καταγραφή του τύπου της βίας γίνεται με βάση τα στοιχεία που δίδονται από τα άτομα που καταγγέλλουν τα περιστατικά. Όπως φαίνεται, σε περιπτώσεις βίας ανηλίκων, η ψυχολογική βία δεν καταγγέλλεται τόσο συχνά.

Νομοθετικό πλαίσιο για την Ενδοοικογενειακή Βία στην Κύπρο

Ο νόμος περί Βίας στην Οικογένεια, αρ.119(I)/2000, άρθρο 3(1) ψηφίστηκε από την Βουλή της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1994, και αναθεωρήθηκε το 2000 και το 2004. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, βία στην οικογένεια θεωρείται: «Οποιαδήποτε πράξη, συμπεριφορά ή παράλειψη με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς την συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του».

Η *σωματική βία* αναφέρεται στη βίαιη συμπεριφορά μεταξύ των μελών της οικογένειας, με αποτέλεσμα την παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας η οποία περιλαμβάνει τραυματισμούς μικρής ή και μεγάλης έκτασης ή ακόμα και το θάνατο του θύματος. Η *σεξουαλική βία* αναφέρεται στη βίαιη επιβολή σεξουαλικών πράξεων αντίθετα στην στάση ή επιθυμία του θύματος ή/και χωρίς την συνειδητή συγκατάθεση του θύματος.

Ο όρος *ψυχολογική βία* αναφέρεται σε πράξεις κατά του θύματος που έχουν ως σκοπό τον εξευτελισμό, την απόρριψη, την ανασφάλεια, την έλλειψη αλληλοσεβασμού και την τρομοκρατία. Αυτό συνήθως επιτυγχάνεται μέσω της άσκησης λεκτικής βίας (ύβρεις, προσβολές, απειλές και εκφράσεις μειωτικές και υποτιμητικές), κοινωνικού αποκλεισμού (στοχεύει στην απομόνωση του θύματος όπου ο θύτης, μεταξύ άλλων, απαγορεύει στο θύμα να έχει οποιαδήποτε σχέση με συγγενείς, φίλους, γείτονες ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο ή ακόμα και να εργαστεί) και οικονομικής στέρησης (πλήρης οικονομική εξάρτηση του θύματος από τον θύτη).

Παράλληλα, στον ορισμό της βίας περιλαμβάνεται και η *παραμέληση*, δηλαδή το φαινόμενο κατά το οποίο ένας ή περισσότεροι ενήλικες οι οποίοι έχουν την ευθύνη της φροντίδας ενός ατόμου, επιτρέπουν είτε εσκεμμένα, είτε μέσω παραλείψεων να προκληθούν στο εν λόγω άτομο σωματικές κακώσεις ή συνθήκες στέρησης σε τέτοιο βαθμό, ώστε συχνά να επιφέρουν σοβαρές διαταραχές σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής η κοινωνικής μορφής και σε μερικές περιπτώσεις ακόμα και το θάνατο. Η παραμέληση αφορά κυρίως τα παιδιά, τους ηλικιωμένους ή άλλα άτομα που αδυνατούν για διάφορους λόγους να φροντίσουν τον εαυτό τους π.χ άτομα με χρόνια σοβαρά προβλήματα υγείας, παραλυσία, κ.λ.π. Επισημαίνεται, ότι άτομα με σχέση φροντίδας, μπορεί - εκτός των γονέων - να είναι άλλοι συγγενείς όπως και το προσωπικό ιδρυμάτων, δάσκαλοι, βρεφοκόμοι και άλλοι.

Επίλογος

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί πολυσύνθετο και ιδιαίτερα πολύπλοκο κοινωνικό φαινόμενο. Είναι εμφανές σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες, παλαιότερες και σύγχρονες. Οι επιπτώσεις της κακοποίησης είναι αρνητικές και καταστροφικές για όλα τα άτομα ανεξάρτητα με την μορφή βίας την οποία υφίστανται. Οι επιδράσεις της ενδοοικογενειακής βίας είναι καταλυτικές. Οι έρευνες τείνουν να παρουσιάζουν όλο και μεγαλύτερη αύξηση του φαινομένου ειδικότερα στις χώρες που η οικονομική κρίση είναι πιο έντονη. Η ένταξη προληπτικών και θεραπευτικών προγραμμάτων στη σχολική κοινότητα και ευρύτερα στην κοινωνία είναι αναγκαία. Τα θεραπευτικά προγράμματα δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικά αλλά με την πάροδο του χρόνου προσαρμόζονται στα υπάρχοντα δεδομένα.

Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα ζήτημα το οποίο δεν αφορά μόνο την οικογένεια στην οποία εκδηλώνεται αλλά και ολόκληρη την κοινωνία. Η συνδρομή της κοινωνίας στην αντιμετώπιση του προβλήματος κρίνεται απαραίτητη για την αφύπνιση των πολιτών και για την αντιμετώπιση των παραβατών. Η παρέμβαση είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται έγκαιρα. Η αντιμετώπιση των θυμάτων απαιτεί μεγάλη προσοχή, καθώς είναι άτομα που βρίσκονται σε δύσκολη θέση χωρίς ουσιαστικά να ευθύνονται. Η ζωή πολλών παιδιών μένει για πάντα στιγματισμένη από το φόβο, την απελπισία, την ανασφάλεια. Τις περισσότερες φορές δυστυχώς οι ανάγκες των παιδιών μένουν χωρίς απάντηση και αντιμετώπιση και όμως τα σιωπηλά θύματα είναι εκείνα που έχουν την μεγαλύτερη ανάγκη φροντίδας και βοήθειας.

Βιβλιογραφία

Ελληνικά βιβλία

- Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού.
- Αποστολίδου, Μ., Παπαδόπουλος, Κ., Παγιάτσου, Μ., Ιερίδου, Α., & Αβρααμίδου, Μ. (2004). *Έκθεση Αξιολόγησης της Εφαρμογής των Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια*. Λευκωσία: Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια.
- Αρτινοπούλου Β., Μ. Α. (1996). *Θυματολογία και όψεις θυματοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ελένη, Α. –Γ. (2004, Νοέμβριος). Κακοποίηση – παραμέληση του παιδιού και παραβατικότητα : Συγκοινωνούντα δοχεία;, . *Περιοδικό Ψυχολογία* , ρ. 141.
- Ζουλινάκη, Α., Κατσική, Γ., Ξυδοπούλου, Ε. & Παπαμιχαήλ, Σ. (2003). *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών. Πρώτη Πανελλαδική Επιδημιολογική Έρευνα*. Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας, Κεφ. 1, 14-17, 36-40, Αθήνα.
- Σπανού, Α. Γ. (2005). *Ενδοοικογενειακή βία: διερεύνηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών στο πλαίσιο της συζυγικής και ερωτικής σχέσης*, Μη δημοσιευμένη διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Φατούρου, Ι. (2006). *Πρόληψη ενδοοικογενειακής βίας: Ανδρική θυματοποίηση*, Μη δημοσιευμένη διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση. (2010). *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια 2010 - 2013*. Nicosia: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Ξενόγλωσσα άρθρα

- Abrahams, N. & Jewkes, R. (2005). Effects of South African Men's Having Witnessed Abuse of Their Mothers During Childhood on their Levels of Violence in Adulthood. *American Journal of Public Health*, Vol.95, 1811-1816.
- Bachman, P., & Meloy, M.(2008). The Epidemiology of Violence Against the Elderly: Implications for Primary and Secondary Prevention. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 24, 186-197.
- Baci, Y., & Ayranci, U. (2005). Physical violence against women: Evaluation of women assaulted by spouses. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12, 258-263.
- Be, know, do: Ποσοτική Ανάλυση Στοιχείων που αφορούν στις γυναίκες-θύματα ενδοοικογενειακής βίας που απευθύνθηκαν στα συμβουλευτικά κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. (Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) Κύρια Συμπεράσματα. (2005), Αθήνα.
- Carra, A. (2009). The effectiveness of family therapy and systemic interventions for child-focused problems. *Journal of Family Therapy* , 3–45.
- Caetano, R., Ramisetty-Mikler, S. & Harris, T. R. (2002). Drinking Alcohol Problems and Intimate Partner Violence Among White and Hispanic Couples in the U.S.: Longitudinal Associations . *Journal of Family Violence*. 23:37-45.
- Carson, A. D. (2009). Programs for Men who Perpetrate Domestic Violence:An Examination of the Issues Underlying the Effectiveness of Intervention Programs. 203-212.

- Cunradi, C.B., Caetano, R. & Schafer, J. (2002). Socioeconomic Predictors of Intimate Partner Violence Among White, Black and Hispanic Couples in the United States. *Journal of Family Violence*. Vol. 17, No 4.
- Damant, D., Lapierre, S., Lebosse, C., Thibaults, S., Lessard, G., Hamelin, L., Lavergne, C., & Fortin, A. (2010). Women's abuse of their children in the context on domestic violence: reflection from women's accounts. *Child and Family Social Work*, 15, 12-21.
- Edward A. Walker, M., Jurgen Unutzer, M., Carolyn Rutter, P., Ann Gelfand, R. M., Kathleen Saunders, J., Michael VonKorff, S., et al. (1999). Costs of Health Care Use by Women HMO Members With a History of Childhood Abuse and Neglect. *Archives of General Psychiatry* , 609-613.
- Hamby, S., Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R. (2011). Children's Exposure to Intimate Partner Violence and Other Family Violence. *Juveline justice bulletin*, 1-11.
- Hill, T. D., Mossakowski, K. N., & Angel, R. J. (2007). Relationship Violence and Psychological Distress Among Low-income Urban Women. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, Vol. 84, No. 4
- Holder, R. (1994). *Suffering in Silence? Young People who witness Domestic Violence*. London: Hammersmith and Fulham, Domestic Violence Forum.
- Holta, S., Buckleyb, H., & Whelana, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect* , 797–810.
- Ibabe, I., & jaureguizar (2010). Child-to-parent violence: Profile of abusive adolescents and their families. *Journal of Criminal Justice*, 38, 616-624.
- Jaffe, P. G., Wolfe, D. A., & Wilson, S. K. (1990). *Children of Battered Women*. Newbury Park CA: Sage.
- Keith Klostermann, M. L.-S. (2010). Partner violence and substance abuse: Treatment interventions. *Aggression and Violent Behavior* , 162-166.
- Krantz, G., Phuong, V., Larsson, V., Thuan, N., & Ringsberg, K. (2004). Intimate Partner Violence: Forms, Consequences and Preparedness to Act as Perceived by Healthcare Staff and District and Community Leaders in a Rural District in Northern Vietnam. *Journal of the Royal Institute of Public Health*, 119, 1048-1055.
- Lavergne, C., & Tourigny, M. (2000). Child Abuse and Neglect. In T. M., T. M., M. B., & B. Fallon, *Major findings from the Canadian incidence study of reported child Abuse and Neglect* (pp. 1427-1439). Ottawa, Ontario: Ministry of Pblic Work and Public Services.
- Leithner, K., Assem-Hilger, E., Naderer, A., Umek, W., Springer-Kremser, M. (2009). Physical, sexual, and psychological violence in a gynaecological–psychosomatic outpatient sample: Prevalence and implications for mental health. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 144, 168–172.
- Leonard, K. E. (2005). Alcohol and intimate partner violence: When can we say that heavy drinking is a contributing cause of violence? *Addiction*, 100, 422–425.
- McCue, M. L. (2008). *Domestic Violence: a reference handbook* (2nd Edition), United States.
- Moynihn, V. L. (2010). Sexual Violence Prevention The Role of Stages of Change. *Journal of Interpersonal Violence* , 111-135.
- Osofsky, J. D. (2009). The development and evaluation of the intervention model for the Florida Infant Mental Health Pilot Program. *Infant Mental Health Journal* , 259-280.
- Peled, E. (2011). Abused women who abuse their children: A critical review of the literature. *Aggression and Violent Behavior* , 325-330.

- Peterson, R. (2008). REDUCING INTIMATE PARTNER VIOLENCE: MOVING BEYOND CRIMINAL JUSTICE INTERVENTIONS. *Criminology & Public Policy* , 537-545.
- Randle, A., & Graham, C. (2011). A review of the evidence on the effects of intimate partner violence of men. *Psychology of men and Masculinity*, 12 (2), 97-111.
- Robert L. Casey, M. B. (2007). Preliminary Results of a Police-Advocate Home-Visit Intervention Project for Victims of Domestic Violence. *Journal of Psychological Trauma* .
- Schewe, P., Riger, S., Howard, A., Staggs, L.S., Masou, E. G.(2006). Factors associated with domestic Violence and Sexual Assault Victimization. *Journal of Family Violence*, 21: 469-475.
- Seth J. Scholer, M. M. (2008). A Violence-Prevention Program Helps Teach Medical Students and Pediatric Residents About Childhood Aggression. *Clinical Pediatrics* , 891-900.
- Stark, E., & Flichtcraft, A. (1992). Spouse Abuse. In J. M. Last, & R. B. Wallace, *Maxcy-Rosenau-Last Public Health and Preventive Medicine* (pp. 1004-1043). Norwalk, Conn.: Appleton & Lange.
- Steen, K., & Hunskaar, S. (2003). Gender and Physical Violence. *Norway: Social Science and Medicine*, 59, 567-571.
- Straus, M. (2004). Women's violence toward men is a serious social problem. *Current controversies on family violence*, 55-77.
- Straus, M., & Kantor, G. (2005). Definition and measurement of neglectful behaviour: some principles and guidelines. *Child Abuse & Neglect*, 29, 19-29
- Tavara, L. (2006). Sexual Violence. *Best Practice and Research Clinical Obstetrics and Gynecology*, 20 (3), 395-408.
- Ulman, S., & Straus, M. (2003). Violence by children against mothers in relation to violence between parents and corporal punishment by parents. *Journal of Comparative Family Studies*, 34, 41-60.
- Wark, M., Kruczek, T., & Boley, A. (2011). Emotional neglect and family structure: impact on student functioning. *Child Abuse and Neglect*, 27, 1033-1043.
- Washington, J. O. (2009). Treating Perpetrators of Child Physical Abuse : A Review of Interventions. *Trauma Violence Abuse* , 115-124.
- World Health Organization. (1996). *Global Consultation on Violence and Health. Violence: a public health priority*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organisation.

Abused women who abuse their children: A critical review of the literature

Einat Peled *

Bob Shapiro School of Social Work, Tel-Aviv University, Ramat Aviv, Tel-Aviv 69978 Israel

ARTICLE INFO

Available online 12 April 2011

Keywords:

Woman abuse
Child abuse
Children exposed to domestic violence
Violent mothers
The battered women's movement
Overlap of domestic violence and child abuse

ABSTRACT

This article critically reviews current knowledge on abused women who abuse their children. First, the stage is set by examining the history of handling this sensitive issue by the battered women's movement and child welfare services, pointing at its marginalization by both scholars and practitioners. Then the empirical research on this phenomenon is presented, following by a discussion of why this scholarship is so limited. The article concludes by outlining a proposal for an alternative feminist scholarship on this topic.

© 2011 Elsevier Ltd. All rights reserved.

Contents

1. Introduction	325
2. The problem of abuse of children by abused mothers: A historical perspective	325
2.1. Children's exposure to domestic violence as a social problem	325
2.2. The differing approaches of domestic violence and child welfare services to children's exposure to domestic violence	326
3. Research on abused women who abuse their children	326
3.1. Rates of child abuse by abused women	326
3.2. Why abused women abuse their children	327
3.3. Summary and directions for further research on the topic	327
4. Why is there so little scholarship on abused women who abuse their children?	328
4.1. The feminist struggle with perceptions of violent women	328
4.2. The impact of the motherhood myth	328
4.3. The battered women's movement experience of backlash	328
5. Conclusion: Advancing feminist scholarship on and practice with abused women's abuse of their children	328
References	329

1. Introduction

Some abused women abuse their children; everyone admit this much. The controversy lies around the magnitude, the etiology and the severity of this abusive behavior. These can be perceived as empirical facts waiting to be revealed by scientific studies, as suggested by Jouriles, McDonald, Smith Slep, Heyman, and Garrido (2008), but are also loaded academic, professional and political constructions shaping the meaning of this phenomenon. This article critically reviews current knowledge on the phenomenon of abused women who abuse their children. First, the stage is set by examining

the history of handling this sensitive issue by the battered women's movement and child welfare services, pointing at its current marginalization by both scholars and practitioners. Then the existing empirical research on this phenomenon is presented, following by a discussion of why this scholarship is so limited. The article concludes by outlining an alternative feminist approach to it.

2. The problem of abuse of children by abused mothers: A historical perspective

2.1. Children's exposure to domestic violence as a social problem

Historically, domestic violence services have minimized and often ignored the abuse of children of abused women who came to their

* Tel.: +972 3 640 7371; fax: +972 3 640 9182.
E-mail address: einatp@post.tau.ac.il.

Abstract

This article critically reviews current knowledge on abused women who abuse their children. First, the stage is set by examining the history of handling this sensitive issue by the battered women's movement and child welfare services, pointing at its marginalization by both scholars and practitioners. Then the empirical research on this phenomenon is presented, following by a discussion of why this scholarship is so limited. The article concludes by outlining a proposal for an alternative feminist scholarship on this topic.

Research highlights

► There is a controversy about the etiology of abused women's abuse of their children. ► It is often seen as related to women's victimization and as temporary and situational. ► Research suggests it is increasing or commencing following domestic violence. ► Yet, it may also be related to women's developmental history and attachment style. ► Feminist researchers may avoid this issue due to socio-political factors.

Keywords: Woman abuse; Child abuse; Children exposed to domestic violence; Violent mothers; The battered women's movement; Overlap of domestic violence and child abuse

Article Outline

1. Introduction

2. The problem of abuse of children by abused mothers: A historical perspective

2.1. Children's exposure to domestic violence as a social problem

2.2. The differing approaches of domestic violence and child welfare services to children's exposure to domestic violence

3. Research on abused women who abuse their children

3.1. Rates of child abuse by abused women

3.2. Why abused women abuse their children

3.3. Summary and directions for further research on the topic

4. Why is there so little scholarship on abused women who abuse their children?

4.1. The feminist struggle with perceptions of violent women

4.2. The impact of the motherhood myth

4.3. The battered women's movement experience of backlash

5. Conclusion: Advancing feminist scholarship on and practice with abused women's abuse of their children

References

1. Introduction

Some abused women abuse their children; everyone admit this much. The controversy lies around the magnitude, the etiology and the severity of this abusive behavior. These can be perceived as empirical facts waiting to be revealed by scientific studies, as suggested by Jouriles, McDonald, Smith Slep, Heyman, and Garrido(2008), but are also loaded academic, professional and political constructions shaping the meaning of this phenomenon. This article critically reviews current knowledge on the phenomenon of abused women who abuse their children. First, the stage is set by examining the history of handling this sensitive issue by the battered women's movement and child welfare services, pointing at its current marginalization by both scholars and practitioners. Then the existing empirical research on this phenomenon is presented, following by a discussion of why this scholarship is so limited. The article concludes by outlining an alternative feminist approach to it.

2. The problem of abuse of children by abused mothers: A historical perspective

2.1. Children's exposure to domestic violence as a social problem

Historically, domestic violence services have minimized and often ignored the abuse of children of abused women who came to their attention, while child welfare services have minimized and often ignored the effects of domestic violence on abusive and neglecting mothers and on their children ([Friend et al., 2008] , [Moles, 2008] , [Peled, 1993] , [Peled, 1997] and [Schechter, 1982]). This early state of affairs has been gradually changing due to a major development in the social construction of domestic violence as a social problem — following two decades of research and advocacy efforts, children's exposure to domestic violence is now commonly seen as a form of child maltreatment.

This is evident in the expansion of professional and legal definitions of child abuse to include children's exposure to domestic violence ([Edleson, 2004] , [Jaffe et al., 2003] , [Kaufman Kantor and Little, 2003] and [Weithorn, 2001]) and in the depiction of children in families where domestic violence is perpetrated as potential victims of abuse in much of the empirical and theoretical literature in this domain (e.g., [Holden, 2003] , [Kitzmann et al., 2003] and [Wolfe et al., 2003]). This development is manifested also in practice. Both domestic violence and child welfare services have increased their awareness of and responsiveness to the predicament of domestic violence for children, though their approaches generally differ.

2.2. The differing approaches of domestic violence and child welfare services to children's exposure to domestic violence

Scholars and advocates in the area of domestic violence, who are focused on male to female violence, tend to attribute the responsibility for the maltreatment of the exposed children to the (male) perpetrator and to assume the abused mother cannot and should not be responsible to the abuse due to her own victimization (e.g., [Douglas and Walsh, 2010] , [Jaffe et al., 2003] and [Radford and Hester, 2006]). It is reasonable to assume that the abuse of children by abused women was always observed by advocates in shelters, where the circumstances are particularly difficult and unusual for mothers and their children, and raised in other settings providing domestic violence intervention ([Damant et al., 2010] , [Krane and Davies, 2007] and Peled and Dekel, 2010). Yet, it is mentioned only rarely and briefly by most domestic violence scholars and usually understood as

related mostly to the women's own victimization and, thus, as temporary and situational (e.g., [Humphreys, 2000] , [Johnson and Sullivan, 2008] , [Kerig and Fedorowicz, 1999] and [Peled et al., 2010]).

For example, Douglas and Walsh (2010) completely ignore the possibility that abused women may severely abuse their children in opening their article on mothers, domestic violence and child abuse with the following statement:

“Domestic violence is now recognized as a risk factor in child protection matters. Given this position, it ought to be axiomatic that mothers who experience domestic violence should not fear the removal of their children from their care if they seek help from child protection agencies.” (p. 489)

In contrast, child welfare professionals seem to emphasize the responsibility of abused women for the abuse and neglect of their children, and to hold the women accountable for their children's exposure to violence by failing to protect them ([Bourassa et al., 2008] and [Terrance et al., 2010]). This approach has long been criticized by domestic violence advocates across many countries as a form of victim blaming, stemming from patriarchal values, misconceptions and ignorance regarding the dynamics of intimate partner violence (e.g., [Douglas and Walsh, 2010] , [Edleson, 1998] , [Goodmark, 2010] , [Hester, 2010] , [Jaffe et al., 2003] , [Johnson and Sullivan, 2008] and [Magen, 1999]).

Following this critic, considerable academic, professional and political pressure was exerted to strengthen collaborations between child welfare and domestic violence services and to improve the formers' response in cases of domestic violence. This effort seemed to have produced a burgeoning reform in policies, training and inter-agency protocols in child welfare services, though this change process is far from being concluded (e.g., [Edelson and Malik, 2008] , [Humphreys and Stanley, 2006] , [Magen et al., 2000] and [Mills et al., 2000]).

While the perspective of child welfare professionals on cases involving child maltreatment and domestic violence seem to be gradually expanding, there is only little indication that the same is happening among domestic violence advocates and scholars. The battered women's movement went a long way to make domestic violence visible in cases of child maltreatment and, at the same time, continues to avoid serious discussion and treatment of child abuse by abused women ([Buchbinder and Eisikovits, 2004] , [Jouriles et al., 2008] , [Mills, 2003] , [Peled, 1997] and [Steen, 2009]).

The vast literature that deals with the complex relationship between the child welfare system and domestic violence advocates often attributes to child welfare workers the perception of domestic violence advocates as (in the words of Schechter, 1996, p.62, quoted in Moles, 2008) “blindly loyal to women and willing to ignore female perpetrated child abuse and neglect.” Though some writers suggest that this view is based on the early politics of the battered women's movement (e.g., Moles, 2008), a thorough review of current literature on child maltreatment and domestic violence suggests this perception may still be quite accurate.¹

Dozens of articles, chapters and reports, published since the early 90s, critique the maltreatment of abused women by the child welfare system, analyze its sources, propose various programs to correct this injustice, and describe and evaluate the implementation of such programs. Common to most of

these writings is the focus on the abused woman as a victim and not as an abuser — a good mother trapped in bad circumstances. Further, most of the suggested intervention models prescribe or describe a unidirectional transfer of knowledge from battered women's advocates, also called “specialists”(Taggart & Litton, 2008), to child welfare workers, as a means for doing justice to the abused women and their children. Accordingly, the term “collaboration” is usually used to mean the willingness of the child welfare system to learn from battered women's advocates (but see [Baran and Litton, 2008] , [Fleck-Henderson, 2000] and [Moles, 2008]).

There is almost no analysis of abused women's abusive behavior towards their children, except as it pertains to the concept of “failure to protect” which is frequently and thoroughly criticized (e.g. [Goodmark, 2010] , [Jaffe et al., 2003] , [Johnson and Sullivan, 2008] and [Magen, 1999]). There is also little reference to the option of intervening with abused women who abuse their children within domestic violence services and by domestic violence advocates. In this way, the split between the abused and the abuser continues, both as pertaining to the mothers who are portrayed as either one or the other, and to the service systems where no intervention with abusive mothers within domestic violence services is conceived as possible.

3. Research on abused women who abuse their children

3.1. Rates of child abuse by abused women

As an almost taboo topic among domestic violence advocates and scholars over the years, abused women's abusive behavior toward their children was rarely reported, researched and discussed. Many, if not most of the studies that measured child abuse in the context of domestic violence over the years did not attempt to clarify the exact identity of the perpetrating parent (e.g., [Kolbo, 1996] , [Moore and Pepler, 1998] , [Saltzman et al., 2005] and [Straus and Gelles, 1988]). Limited data on the magnitude of abused women's use of violence towards their children was published in the 80s and 90s ([Edleson, 1999] and [Peled, 1997]) and, as mentioned above, was mostly accounted for as a consequence of the violence perpetrated against the abused women. A recent systematic review of the available research on child physical abuse in the context of domestic violence encompassing studies conducted over the past three decades (Jouriles et al., 2008) found that those studies that identified the perpetrator of the child abuse show approximately equal rates of child abuse, including severe physical aggression, for mothers and fathers. Rates of abuse by mothers ranged between 11% and 93% and could not be clearly attributed to sample type (shelter vs. community services). Further, in the reviewed studies it was most common for both spouses to engage in domestic violence and for one or both to use severe aggression toward the child.

3.2. Why abused women abuse their children

Hypotheses as to why abused women abuse their children abound in the literature. The most common explanations revolve around situational stress factors encountered by abused women including, of course, the domestic violence but also those related to finances, parenting, child behavior problems and the like (Jouriles et al., 2008). The sequential perpetrator model or spillover hypothesis suggest woman abuse to spill into the parent–child relationships as a consequence of the following conditions ([Peled et al., 2010] and Peled and Barak-Gil, 2011): women's negative affect and arousal; their efforts to control children's behavior to avoid angering their violent partner; mental and physical exhaustion; and children's demanding condition following their exposure to the

domestic violence. Another set of explanations are person-based, stressing the resemblance between abused women's abusive behavior and that of other women and men who abuse their children. These include the propensity for aggressive behavior rooted in personality and biological characteristics, psychological functioning and developmental history.

Very few studies attempted to explore the correlates and dynamics of women's abuse of their children in the context of domestic violence. Some additional relevant knowledge on this issue can be found in the developing research domain focusing on the mothering practices and experiences of abused women. There is some indirect and partial empirical support for the spillover hypotheses, as it relates to abused women's abuse of their children. Two meta-analytic reviews documented support for the spillover hypothesis between interparental conflict and negative parenting, but not specifically for mothers ([Erel and Burman, 1995] and [Krishnakumar and Buehler, 2000]). Further, conflict between the parents, ranging from arguments to abuse, was found to correlate with increased maternal stress and increased use of physical discipline (e.g., [Holden and Ritchie, 1991] , [Holden et al., 1998] , [Kalil et al., 2003] , [Levendosky et al., 2000] and [Levendosky et al., 2003]). However, other researchers found that neither experiences of physical nor emotional abuse directly affected a mother's level of parenting stress or use of discipline with her children (Sullivan, Nguyen, Allen, Bybee, & Juras, 2000), whereas others have found that women in abusive relationships attempt to compensate for the negative effects of the domestic violence by becoming more effective parents ([DeVoe and Smith, 2002] , [Levendosky et al., 2003] and Peled and Barak-Gil, 2011). A qualitative study that explored abused women's experiences of abusive mothering behavior concluded that women's abuse of their children can be seen as a consequence of their own experiences of domestic violence, though the authors also point at the women's agency and responsibility in occasions when they chose to use violence against their children (Damant et al., 2010).

Several studies provide support for the assumption that abused women's child abusive behavior is situational in nature. Holden et al. (1998) found abused mothers' aggression toward their children has decreased after they have left the abuser. In a study of a large USA nationally representative sample of children and their families referred to child welfare agencies for investigation of abuse and neglect, women with recent domestic violence victimization were more likely to report physical aggression or neglectful behaviors toward their children than women with remote or no domestic violence victimization.(Kelleher et al., 2008). Findings from a 5-year longitudinal survey of Canadian families suggest that mothers of children exposed to domestic violence show over time a greater increase in positive discipline and a less of a decrease in warm and nurturing behaviors compared to mothers of children not exposed (Letourneau, Fedick, & Willms, 2007). Finally, Rodriguez (2006) found that women residing in shelters demonstrated significantly greater abuse potential than those in transitional housing programs, suggesting that greater temporal proximity to the spousal abuse may in part account for the increased abuse potential.

The research on person-based explanations for abused women's abuse of their children is in its inception. Cooley (2004) compared mothers who were battered and physically abused their children with mothers who were neither battered nor physically abused, who were only battered, and who only abused. She found that the mothers in the co-occurrence group were more likely than the mothers who did not physically abuse their children to have been severely assaulted by their own mothers as children, and have had poorer quality relationships with and receive less support

from their mothers. Further, having been assaulted by one's own mother as a child —not being battered by one's partner —was the most potent predictor for whether a mother physically abused her child. The association between mothers' abusive behavior and their developmental history was partially supported by two other studies of abused women's mothering. A study of child abuse potential in a sample of 80 domestic violence victims found women's insecure attachment styles to be significantly positively correlated with child abuse potential, although depression and anxiety were the strongest predictors (Rodriguez, 2006). Another study of the relationship between domestic violence during pregnancy and mothers' prenatal representations of their infants and themselves as mothers found that women who experienced domestic violence had significantly more negative representations of their infants and themselves as mothers and were significantly more likely to be classified as insecurely attached (Huth-Bocks, Levendosky, Theran, & Bogat, 2004). The authors explain these findings by suggesting that the experience of domestic violence may activate or re-activate unintegrated thoughts and feelings and may alter working models of self and others for the worse.

3.3. Summary and directions for further research on the topic

The existing empirical literature leaves us with partial understandings of the dynamics of child abuse by abused women and with many unanswered questions. First, there is not enough knowledge yet on the magnitude, types and circumstances of abused women's abusive behavior towards their children. Further, little research exists on the complex web of abusive relationships in families where domestic violence takes place. There is a need to document and understand abusive behaviors of all family members toward all family members, taking into consideration various context variables of these relationships such as age, gender and personal and social resources and disadvantages.

We are still far from making empirically supported conclusion as to the probability of the hypotheses on the etiology of abused women's abusive behavior (Jouriles et al., 2008). Taken together, the reviewed studies suggest that abused women's abuse of their children is increasing, or maybe even commencing, following the occurrence of domestic violence. Yet, important questions are raised by those studies suggesting that abused women's abuse of their children may be related to their developmental history and attachment styles ([Coohey, 2004] , [Huth-Bocks et al., 2004] and [Rodriguez, 2006]): Is it possible that some abused women's abuse of their children is primarily related to their own developmental history (including exposure to abuse) and is only exacerbated by the domestic violence? If this is the case, can we expect the cessation of the domestic violence to terminate child abuse? I believe we must do much more to provide good empirical and theoretical answers to these questions.

4. Why is there so little scholarship on abused women who abuse their children?

As evident from the above, the scholarship on abused women's abuse of their children is currently limited, tentative and apologetic. Why is this case? I suggest the answer lies in an understanding the socio-political context of this scholarship, centered on perceptions of violent women, motherhood and political struggle by feminist scholars and researchers which led us to avoid studying this controversial issue.

4.1. The feminist struggle with perceptions of violent women

Radical feminist activism in the area of domestic violence, which regards women and children as victims of domestic violence perpetrated by men, is the foundation of the battered women's movement and thus has shaped to a large extent the perceptions of abused women's abusive behavior towards their children. Radical feminism in general, and within the battered women's movement in particular, struggles both politically and theoretically with the issue of violent women. As mentioned by many others (e.g., [Comack and Brickey, 2007] , [Damant et al., 2008] , [McHugh et al., 2005] , [Peled, 1997] and [Renzetti, 1999]), the view of women as violent seems to be in contradiction with the essential perception of women as victims of male violence, and to threaten some of the social and political achievements of the movement. The conceptual and theoretical challenges posed by the concept of violent women in the context of intimate partner violence are further exacerbated, in intricate ways, in relations to women's abuse of their children in light of the pervasiveness and tenacity of the motherhood myth in our culture.

4.2. The impact of the motherhood myth

In western societies, social constructions of the image of the “good mother” are abundant, portraying a woman totally devoted to her children, with an instinctive ability and desire to give, to care for and to sacrifice, for which the birth of a child is the ultimate self-fulfillment ([Douglas and Michaels, 2004] and [Hays, 1996]). These notions are supported by psychoanalytic and psychodynamic theories of object relations and ego psychology that stress the mother's dominant role in a child's proper development (e.g., [Bowlby, 1980] , [Freud, 1940] , [Klein, 1932] , [Stern, 1995] and [Winnicott, 1992]).

Feminist critics of these prevalent cultural and psychodynamic notions suggest they treat mothers as a voiceless object whose purpose is to provide for the child's needs, rather than a person in her own right, and call for the shifting of social and professional attention to mothers' subjective experiences and viewpoints ([Davies et al., 2007] , [Hays, 1996] , [Rich, 1976] and [Thurer, 1994]). Both liberal and radical feminist writers have shown how social constructions of “ideal motherhood” cater to the needs of a patriarchal society to the exclusion of alternative views and serve as a means for controlling, restricting and isolating women within their homes ([Braverman, 1989] , [DiQuinzio, 1999] , [Hays, 1996] and [Rich, 1976]). Further, there has been a growing feminist call in recent decades to voice and sharpen the distinctions among maternal narratives grounded in varied life experiences and social-cultural origins, including those of struggle, disadvantage and distress (Middleton, 2006). These views have been cited frequently by domestic violence scholars and advocated to support their critic of both the child welfare and the criminal justice systems' mistreatment of abused women as mothers (e.g., [Douglas and Walsh, 2010] , [Johnson and Sullivan, 2008] and [Radford and Hester, 2006]). Yet, I would like to suggest that domestic violence advocates and scholars themselves have been holding distorted views of abused women's mothering, shaped by the same motherhood myth of which they were critical.

As noted above, the assumption underlying much of the feminist literature on abused women's abuse of their children is that the abuse is mostly situational and temporary, caused by the impact of the abuse perpetrated against the mother by her spouse. This assumption may be seen as rooted in the myth of “instinctive mothering” described above, by which women are seen as born to be good mothers and are expected to fulfill this potential given the appropriate conditions (i.e., the cessation of violence towards them). If women are assumed to rewind to their good motherhood self once

they are not abused anymore, it is logical to direct practice, research and theory at eradicating woman abuse and not “waste” efforts on studying or responding to the issue of child abuse by abused women which will be naturally solved once the domestic violence cease. A promising critical theoretical alternative to the conceptualization of women's abusive mothers, offered recently by feminist scholars, centers on the concept of “maternal ambivalence” as it applies to abused women who abuse their children ([Damant et al., 2010] and [Davies et al., 2007]).

4.3. The battered women's movement experience of backlash

In addition to conceptual challenges, the study of violent mothering within the context of domestic violence seems to be intertwined with and shaped by recent political processes in this domain pertaining to academic, professional and public perceptions of children's exposure to domestic violence and women as perpetrators of domestic violence. These processes threaten the achievements of the battered women's movement and foster a defensive stance against calls for an in-depth examination of the issue of abused women's abuse of their children.

As mentioned in the beginning of this article, the successful construction of children's exposure to domestic violence as a social problem seems to have backfired. Rather than establishing male perpetrators of domestic violence as accountable for the resulting child abuse, some evidence suggests that it has increased the visibility and accountability of abused women as mothers who failed to protect their children ([Goodmark, 2010] , [Johnson and Sullivan, 2008] , [Postmus and Ortega, 2005] and [Terrance et al., 2010]). For example, a recent study of child welfare workers' attributions of responsibility for child maltreatment in cases of domestic violence, based on case vignettes, found that abuse tends to work against the domestic violence victim as a greater number of factors affect female responsibility for exposing a child to domestic violence than male responsibility, even though the male was designated as the batterer (Landsman & Hartley, 2007). Another study conducted among a sample of psychology undergraduates found abused mothers were held less responsible for the abuse of the child than the male perpetrator, yet participants were reluctant to “excuse” the mother's inability to protect the child in light of evidence of her own victimization. Overall, a mother was held more responsible for the abuse inflicted on her child when she had experienced a history of abuse by the perpetrator than when no history of woman abuse was evident (Terrance et al., 2010). This unwanted development demanded feminist activism to revoke, rather than support, the image of abused women as child abusers. In addition, there is evidence to suggest that the increasing accusations against feminist domestic violence researchers suggesting they ignore or even twist data on women as perpetrators of domestic is perceived by many domestic violence advocates and scholars as a backlash against the battered women's movement. The perception of the current academic environment as hostile to the feminist cause is likely to impede the motivation of feminist scholars to study the controversial issue of abused women's abuse of their children.

5. Conclusion: Advancing feminist scholarship on and practice with abused women's abuse of their children

Regardless of its causes, women's abuse and neglect of their children is a severe problem for both women and children while it takes place, creating developmental and relational scars for both parties. Currently, only little theorizing, research and practice development directly confront the issue of abused women's abuse of their children, mostly treating it as a form of neglect to protect

the children from the abuse of the perpetrator. Almost no attention is directed at abused women's direct physical, emotional and sexual abuse of their children. Abused women who abuse their children are generally seen as victims, with little agency or responsibility as mothers, at least as long as the domestic violence continues. Further, the motherhood myth which was defined and criticized by feminist scholars seem to be entrenched in the prevailing images of abused women who abuse their children, who are expected to bounce back to their essential "good mother" self once the violence against them ends.

More than a decade ago I appealed to the battered women's movement: "We can no longer ignore, minimize, or define away the reality of child abuse perpetrated by battered mothers. Any seemingly simple resolution of this complex issue is bound to hurt both abusive battered women and their abused children by making the realities and needs of both invisible" (Peled, 1997, p. 431). The significant developments in this domain in the past decade notwithstanding, it seems that we still minimize the abusive behavior of abused women, transfer responsibility for its solution to the child welfare system or hope it will disappear once the domestic violence cease. While some groundbreaking innovative theoretical conceptualizations in this direction has been published by Canadian and British scholars (e.g., [Damant et al., 2008] , [Damant et al., 2010] , [Featherstone, 1996] and [Krane and Davies, 2007]), both the battered women's movement and feminist researchers and theoreticians of domestic violence are yet to develop a systematic understanding of the disturbing phenomenon of abused women who abuse their children. I believe the feminist theory of domestic violence is limited to the degree it fails to give a full account of the morally, emotionally and theoretically challenging duality of victims who are abusers, abusers who are victims ([Damant et al., 2008] , [Mills, 2003] and [Renzetti, 1999]). If feminism is to continue serving as a leading social force in the development of theory and practice in the domain of domestic violence, it must own the problem of women's use of violence in general and particularly toward their children.

How would an alternative feminist attempt to theorize, study and intervene with abused women who abuse their children look like? I conclude this article by offering a tentative direction for such a conceptualization of child abuse by abused women, drawing on pioneering work in this domain ([Damant et al., 2008] , [Davies et al., 2007] and [Krane and Davies, 2007]). First, abused women's violence — the multiple identity of victim–victimizer, should be put on the table of feminist scholars and theoreticians in the area of domestic violence. Secondly, to understand and respond to the combined experience of mothering within violence, this effort need to be grounded in domestic violence, child abuse and mothering theories and practice wisdom. Third, the accounting for both commonalities and difference in women's experiences within such a feminist understanding may be advanced by a combination of radical, postmodern/constructionist and psychodynamic feminist tenets. Finally, such a theoretical understanding will need to take into account the multiple power-relationships between partners, parents, children, family members and various formal and informal social systems, and the concepts of choice, agency, responsibility and accountability and their limits for abused women who abuse their children.

References

Baran and Litton, 2008 N. Baran and L.J. Litton, *Helping battered women and their children: A guide for domestic violence advocates on the co-occurrence of domestic violence and child maltreatment*, St. Louis County Greenbook Domestic Violence Workgroup, St. Louis County, Missouri (2008).

Bourassa et al., 2008 C. Bourassa, C. Lavergne, D. Damant, G. Lessard and P. Turcotte, *Child welfare workers' practice in cases involving domestic violence*. *Child Abuse Review*, 17 (2008), pp. 174–190. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (3)

Bowlby, 1980 J. Bowlby, *Attachment and loss: Sadness and depression*, Basic Books, New York (1980).

Braverman, 1989 L. Braverman, *Beyond the myth of motherhood*, M. McGoldrick, C. Anderson, F. Walsh, Editors , *Women in families: A framework for family therapy*, W.W. Norton & Co. Inc, London (1989), pp. 227–243.

Buchbinder and Eisikovits, 2004 E. Buchbinder and Z. Eisikovits, *Reporting bad results: The ethical responsibility of presenting abused women's parenting practices in a negative light*. *Child and Family Social Work*, 9 (2004), pp. 359–367. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (6)

Comack and Brickey, 2007 E. Comack and S. Brickey, *Constituting the violence of criminalized women*. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 49 1 (2007), pp. 1–36. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (3)

Coohey, 2004 C. Coohey, *Battered mothers who physically abuse their children*. *Journal of Interpersonal Violence*, 19 8 (2004), pp. 943–952. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (12)

Damant et al., 2008 D. Damant, S. Lapierre, A. Kouraga, L. Hamelin-Brabant, A. Fortin and C. Lavergne, et al. *Taking child abuse and mothering into account: Intersectional feminism as an alternative for the study of domestic violence*. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 23 (2008), pp. 123–133. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (5)

Damant et al., 2010 D. Damant, S. Lapierre, A., C. Lebosse, S. Thibault and G. Lessard, et al. *Women's abuse of their children in the context of domestic violence: Reflection from women's accounts*. *Child and Family Social Work*, 15 (2010), pp. 12–21. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (1)

Davies et al., 2007 L. Davies, J. Krane, S. Collins and S. Wexler, *Developing mothering narratives in child protection practice*. *Journal of Social Work Practice*, 21 1 (2007), pp. 23–34. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (8)

DeVoe and Smith, 2002 E.R. DeVoe and E.L. Smith, *The impact of domestic violence on urban preschool children*. *Journal of Interpersonal Violence*, 17 (2002), pp. 1075–1101. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (21)

DiQuinzio, 1999 P. DiQuinzio, *The impossibility of motherhood*, Routledge, New York (1999).

Douglas and Walsh, 2010 H. Douglas and T. Walsh, Mothers, domestic violence, and child protection. *Violence Against Women*, 16 5 (2010), pp. 489–508. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (4)

Douglas and Michaels, 2004 S.J. Douglas and M.W. Michaels, *The mommy myth: The idealization of motherhood and how it has undermined all women*, Free Press, New York (2004).

Edleson, 1998 J. Edleson, Responsible mothers and invisible men: Child protection in the case of adult domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 13 (1998), pp. 294–298. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (26)

Edleson, 1999 J.L. Edleson, The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence Against Women*, 5 (1999), pp. 134–154. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (262)

Edleson, 2004 J.L. Edleson, Should childhood exposure to adult domestic violence be defined as child maltreatment under the law?, P.G. Jaffe, L.L. Baker, A. Cunningham, Editors , *Protecting children from domestic violence: Strategies for community intervention*, Guilford, New York (2004), pp. 8–29.

Edelson and Malik, 2008 J.L. Edelson and N.M. Malik, Collaborating for family safety: Results from the Greenbook Multisite Evaluation. *Journal of Interpersonal Violence*, 23 (2008), pp. 872–875.

Erel and Burman, 1995 O. Erel and B. Burman, Interrelatedness of marital relations and parent–child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118 (1995), pp. 108–132. [Article](#) | PDF (4501 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (373)

Featherstone, 1996 B. Featherstone, Victims or villains? Women who physically abuse their children, B. Fawcett, B. Featherstone, J. Hearn, C. Toft, Editors , *Violence and gender relations. Theories and interventions*, Sage, London (1996), pp. 178–190. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (6)

Fleck-Henderson, 2000 A. Fleck-Henderson, Domestic violence in the child protection system: Seeing double. *Children and Youth Services Review*, 22 (2000), pp. 333–354. [Article](#) | PDF (1532 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (34)

Friend et al., 2008 C. Friend, A. Shlonsky and L. Lambert, From evolving discourses to new practice approaches in domestic violence and child protective services. *Children and Youth Services Review*, 30 (2008), pp. 689–698. [Article](#) | PDF (187 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (3)

Freud, 1940 S. Freud, *An outline of psychoanalysis*, Bantam, New York (1940).

Goodmark, 2010 L. Goodmark, Mothers, domestic violence and child protection: An American legal perspective. *Violence Against Women*, 16 5 (2010), pp. 524–529. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (1)

Hays, 1996 S. Hays, *The cultural contradictions of motherhood*, Yale University Press, London (1996).

Holden, 2003 G.W. Holden, Children exposed to domestic violence and child abuse: Terminology & taxonomy. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6 3 (2003), pp. 151–160. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (48)

Holden and Ritchie, 1991 G.W. Holden and K.L. Ritchie, Linking extreme marital discord, child rearing, and child behavior problems: Evidence from battered women. *Child Development*, 62 (1991), pp. 311–327. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (220)

Holden et al., 1998 G.W. Holden, D.J. Stein, K.I. Ritchie, S.D. Harris and E.N. Jouriles, Parenting behaviors and beliefs of battered women, G.W. Holden, R. Geffner, E.N. Jouriles, Editors, *Children exposed to marital violence: Theory, research and applied issues*, American Psychological Association, Washington, DC (1998), pp. 289–336.

Huth-Bocks et al., 2004 A.C. Huth-Bocks, A.A. Levendosky, A.A. Theran and G.A. Bogat, The impact of domestic violence on mothers' parental representations of their infants. *Infant Mental Health Journal*, 25 2 (2004), pp. 79–98. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (19)

Levendosky et al., 2003 A.A. Levendosky, A.C. Huth-Bocks, D.L. Shapiro and M.A. Semel, The impact of domestic violence on the maternal–child relationship and preschool-age children's functioning. *Journal of Family Psychology*, 17 (2003), pp. 275–287. [Article](#) | [PDF \(121 K\)](#) | | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (49)

Levendosky et al., 2000 A.A. Levendosky, S.M. Lynch and S.A. Graham-Bermann, Mothers' perceptions of the impact of woman abuse on their parenting. *Violence Against Women*, 6 (2000), pp. 247–271. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (34)

Humphreys, 2000 C. Humphreys, *Social work, domestic violence and child protection*, Polity Press, Bristol, UK (2000).

Humphreys and Stanley, 2006 C. Humphreys and N. Stanley, *Domestic violence and child protection: Directions for good practice*, Jessica Kingsley Publications, London (2006).

Hester, 2010 M. Hester, Commentary on “Mothers, domestic violence, and child protection” by Heather Douglas and Tamara Walsh. *Violence Against Women*, 16 5 (2010), pp. 516–523. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (1)

Jaffe et al., 2003 P.G. Jaffe, C.V. Crooks and D.A. Wolfe, Legal and policy responses to children exposed to domestic violence: The need to evaluate intended and unintended consequences. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6 3 (2003), pp. 205–213. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (20)

Johnson and Sullivan, 2008 S.P. Johnson and C.M. Sullivan, How child protection workers support or further victimize battered mothers. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 23 3 (2008), pp. 242–258. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (5)

Jouriles et al., 2008 E.N. Jouriles, R. McDonald, A.M. Smith Slep, R.E. Heyman and E. Garrido, Child abuse in the context of domestic violence: Prevalence, explanations, and practice implications.

Violence and Victims, 23 2 (2008), pp. 221–235. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (14)

Kalil et al., 2003 A. Kalil, R. Tolman, D. Rosen and G. Gruber, Domestic violence and children's behavior in low-income families. *Journal of Emotional Abuse*, 3 (2003), pp. 75–101. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (11)

Kaufman Kantor and Little, 2003 G. Kaufman Kantor and L. Little, Defining the boundaries of child neglect: When does domestic violence equate with parental failure to protect?. *Journal of Interpersonal Violence*, 18 4 (2003), pp. 338–355.

Kelleher et al., 2008 K. Kelleher, A.L. Hazen, J.H. Coben, Y. Wang, J. McGeehan and P.L. Kohl, et al. Self-reported disciplinary practice among women in the child welfare system: Association with domestic violence victimization. *Child Abuse & Neglect*, 32 (2008), pp. 811–818. Article | PDF (156 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (8)

Kerig and Fedorowicz, 1999 P.K. Kerig and A.E. Fedorowicz, Assessing maltreatment of children of battered women: Methodological and ethical considerations. *Child Maltreatment*, 4 2 (1999), pp. 103–115. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (10)

Kitzmann et al., 2003 K.M. Kitzmann, N.K. Gaylord, A.R. Holt and E.D. Kenny, Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41 (2003), pp. 339–352. Article | PDF (109 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (239)

Klein, 1932 M. Klein, *The psychoanalysis of children*, Hogarth, London (1932).

Kolbo, 1996 J.R. Kolbo, Risk and resilience among children exposed to family violence. *Violence and Victims*, 11 (1996), pp. 113–128. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (48)

Krane and Davies, 2007 J. Krane and L. Davies, Mothering under difficult circumstances: Challenges to working with battered women. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 22 1 (2007), pp. 23–38. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (8)

Krsknakumar and Buehler, 2000 A. Krsknakumar and C. Buehler, Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations*, 49 (2000), pp. 25–44.

Landsman and Hartley, 2007 M.J. Landsman and C.C. Hartley, Attributing responsibility for child maltreatment when domestic violence is present. *Child Abuse & Neglect*, 31 (2007), pp. 445–461. Article | PDF (180 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (4)

Letourneau et al., 2007 N.L. Letourneau, C.B. Fedick and J.D. Willms, Mothering and domestic violence: A longitudinal analysis. *Journal of Family Violence*, 22 (2007), pp. 649–659. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (16)

Litton, 2007 L.J. Litton, Assisting battered women involved in the child protection system: A framework for San Francisco domestic violence advocates in co-occurrence cases, *The San Francisco Greenbook Project*, San Francisco (2007).

Magen, 1999 R.H. Magen, In the best interests of battered women: Reconceptualizing allegations of failure to protect. *Child Maltreatment*, 4 (1999), pp. 127–135. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (48)

Magen et al., 2000 R.H. Magen, K. Conroy and A. Del Tufo, Domestic violence in child welfare preventative services: Results from an intake screening questionnaire. *Children and Youth Services Review*, 22 3/4 (2000), pp. 251–274. Article | PDF (1408 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (26)

McHugh et al., 2005 M.C. McHugh, N.A. Livingston and A. Ford, A postmodern approach to women's use of violence: Developing multiple and complex conceptualizations. *Psychology of Women Quarterly*, 29 2005 (2005), pp. 323–336. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (22)

Middleton, 2006 A. Middleton, Mothering under duress: Examining the inclusiveness of feminist mothering theory. *Journal of the Association for Research on Mothering*, 8 1–2 (2006), pp. 55–71. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (3)

Mills, 2003 L.G. Mills, *Insult to injury: Rethinking our responses to intimate abuse*, Princeton University Press, Princeton, NJ (2003).

Mills et al., 2000 L.G. Mills, C. Friend, K. Conroy, A. Fleck-Henderson, S. Krug and R.H. Magen, et al. Child protection and domestic violence: Training, practice, and policy issues. *Children and Youth Services Review*, 22 5 (2000), pp. 315–332. Article | PDF (1216 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (36)

Moles, 2008 K. Moles, Bridging the divide between child welfare and domestic violence services: Deconstructing the change process. *Children and Youth Services Review*, 30 (2008), pp. 674–688. Article | PDF (218 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (5)

Moore and Pepler, 1998 T.E. Moore and D.J. Pepler, Correlates of adjustment in children at risk, G.W. Holden, R. Geffner, E.N. Jouriles, Editors , *Children exposed to marital violence: Theory, research, and applied issues*, American Psychological Association, Washington, DC (1998), pp. 157–221.

Peled, 1993 E. Peled, Children who witness women battering: Concerns and dilemmas in the construction of a social problem. *Children and Youth Services Review*, 15 (1993), pp. 43–52. Article | PDF (818 K) | | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (8)

Peled, 1997 E. Peled, The battered women's movement response to children of battered women: A critical analysis. *Violence Against Women*, 3 (1997), pp. 424–446. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (14)

Peled and Barak-Gil, 2011 Peled, E., & Barak-Gil, I., (2011). The mothering perceptions of women abused by their partner. *Violence Against Women*, doi:10.1177/1077801211404676..

Peled et al., 2010 E. Peled, B. Davidson-Arad and G. Perel, The mothering of women abused by their partner: An outcome evaluation of a group intervention. *Research on Social Work Practice*, 20 (2010), pp. 391–402. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (2)

Peled and Dekel, 2010 Peled, E., & Dekel, R., (2010). Excusable deficiency: Staff's perceptions of mothering in shelters for women abused by their partner. *Violence Against Women*, 16, 1224–1241..

Postmus and Ortega, 2005 J.L. Postmus and D. Ortega, Serving two masters: When domestic violence and child abuse overlap. *Families in Society*, 86 4 (2005), pp. 483–490. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (6)

Radford and Hester, 2006 L. Radford and M. Hester, *Mothering through domestic violence*, Jessica Kingsley, London (2006).

Renzetti, 1999 C. Renzetti, The challenge posed to feminism by women's use of violence in intimate relationships, S. Lamb, Editor, *New versions of victims: Feminists struggle with the concept*, New York University Press, NY (1999), pp. 42–56.

Rich, 1976 A. Rich, *Of woman born: Motherhood as experience and institution*, W. W. Norton, New York (1976).

Rodriguez, 2006 C.M. Rodriguez, Emotional functioning, attachment style, and attributions as predictors of child abuse potential in domestic violence victims. *Violence and Victims*, 21 2 (2006), pp. 199–212. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (4)

Saltzman et al., 2005 K.M. Saltzman, G.W. Holden and C.J. Holahan, The psychobiology of children exposed to marital violence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34 (2005), pp. 129–139. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (39)

Schechter, 1982 S. Schechter, *Women and male violence*, South End Press, Boston, MA (1982).

Schechter, 1996 S. Schechter, *The battered women's movement in the United States: New directions for institutional reform*, J. Edleson, Z. Eiskovits, Editors , *Future interventions with battered women and their families*, Sage, Thousand Oaks, CA (1996), pp. 53–66.

Steen, 2009 J.A. Steen, The perceived impact of a child maltreatment report from the perspective of the domestic violence shelter worker. *Journal of Interpersonal Violence*, 24 11 (2009), pp. 1906–1918. | [View Record in Scopus](#) | | [Full Text via CrossRef](#) | [Cited By in Scopus](#) (1)

Stern, 1995 D.N. Stern, *The motherhood constellation*, Basic Books, New York (1995).

Straus and Gelles, 1988 M.A. Straus and R.J. Gelles, How violent are American families? Estimates from the National Family Violence Resurvey and other studies, G.T. Hotaling, D. Finkelhor, Editors , *Family abuse and its consequences: New directions in research*, Sage, Thousand Oaks, CA (1988), pp. 14–36.

Sullivan et al., 2000 C.M. Sullivan, H. Nguyen, N. Allen, D. Bybee and J. Juras, Beyond searching for deficits: Evidence that physically and emotionally abused women are nurturing parents. *Journal of Emotional Abuse*, 2 (2000), pp. 51–71. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (24)

Taggart and Litton, 2008 S. Taggart and L. Litton, Reflections from the field: Considerations for domestic violence specialists, National Council of Juvenile and Family Court Judges, Reno, Nevada (2008).

Terrance et al., 2010 C. Terrance, K. Plumm and B. Little, Maternal blame: Battered women and abused children. *Violence Against Women*, 14 8 (2010), pp. 870–885.

Thurer, 1994 S.L. Thurer, *The myth of motherhood: How culture reinvents the good mother*, Houghton Mifflin, Boston (1994).

Weithorn, 2001 L.A. Weithorn, Protecting children from exposure to domestic violence: The use and abuse of child maltreatment statutes. *Hastings Law Journal*, 53 1 (2001), pp. 1–156. | [View Record in Scopus](#) | | [Cited By in Scopus](#) (16)

Winnicott, 1992 D.W. Winnicott, *Through pediatrics to psychoanalysis*, Hogarth, London (1992).

Wolfe et al., 2003 D.A. Wolfe, C.V. Crooks, V. Lee, A. McIntyre-Smith and P.G. Jaffe, The effects of children's exposure to domestic violence: A meta-analysis and critique. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6 3 (2003), pp. 171–187.